Ára: 200 FORINT

74. évf. 14. szám 2019. augusztus 1.
Támmuz 29. 5779. כ"ה

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Imádság házának neveztessék minden népek számára

150 éves a pécsi zsinagóga

Több százan emlékeztek a pécsi zsinagóga 150 évvel ezelőtti felavatására. Az eseményen beszédet mondott Schönberger András pécsi főrabbi, Róna Tamás főrabbi, a Mazsihisz Rabbitestületének elnöke és Heisler András, a Mazsihisz elnöke.

Schönberger András pécsi főrabbi úgy fogalmazott, tegnap még arról emlékeztek meg a zsidók böjttel, hogy ledőltek Jeruzsálem falai (Jeruzsálem bukásának és a Szent Jeruzsálemi Templom megsemmisítésének napja), ám a mai nap örömteli. Eljöttünk, hogy emlékezzünk arra, hogy körülbelül öt generációval ezelőtt élt ebben a városban egy olyan közösség, amely képes volt és akart is egy ilyen csodálatos épületet felépíteni.

A délutáni programok során *Gáti Oszkár* színművész részleteket olvasott fel Lőw Lipót rabbinak az épület 1869-es felszentelésén mondott beszédéből, *Nógrádi Gergely* pedig kántorként működött közre. A hitközség dísztermében Heisler András, a Mazsihisz elnöke is felszólalt, majd különböző szemelvények hangzottak el a pécsi zsidóság történetéből *Hábel János*, *Schweitzer Gábor, Vörös István Károly* és *Nagy Mariann* előadásában.

Az alábbiakban Heisler András beszédét olvashatják.

Imádság házának neveztessék minden népek számára – ez áll héberül a Pécs központi terén magasodó, idén 150 éves neológ zsinagóga homlokzatán. Ézsaiás próféta mondata a neológia számára fontos idézet, nem véletlen, hogy sok másik zsinagóga homlokzatát is hasonló felirat díszíti a határon innen és túl. Sokak szerint ezt a mondatot a neológia prófétai eredetű jelmondataként is lehet tekinteni.

Jelmondatokban az információs forradalom korában nincs hiányunk. A Mazsihisz megújulását is jelző „A változó világra nyitott, sokszínű zsidóság" szlogenünk tartalmilag közel áll Ézsaiás próféta emblematikus mondatához. Mindkettő azt hirdeti, hogy itthon vagyunk Magyarországon. Ti, pécsiek pedig itthon vagytok Dél-Dunántúl fővárosának központi terén, a Kossuth téren, itthon vagytok, mikor egy sörre leültök az építészetileg Gázi Kászim pasa dzsámija uralta Széchenyi téren, itthon vagytok, mikor a nyári hőségben megpihentek a 12. századi alapokra épített székesegyház előtti tér hűs fái alatt, s itthon vagytok, mikor kirándulni vagy éppen szerelmeskedni indultok a parkokkal, barlangokkal és arborétummal díszített Tettye festői környezete felé. Háromszor három hetet éltem Pécsen. Nem nagy idő, de arra alkalmas, hogy az egykori tinédzser emlékei személyesebbé tegyék számomra a város szerkezetét.

A pécsi zsinagógában otthont lelhet mindenki, mert mindig szívesen látott vendég. Isten házának kapuja „minden népek számára" örökké nyitva áll. Nyitva a Pécsi Zsidó Hitközség tagjai számára, nyitva a zsidók, a félzsidók, a negyedzsidók és az értékeinket tiszteletben tartó nem zsidók számára is. Az épület 150 éve várja falai közé Pécs polgárait.

Tudjuk, 75 éve már gyakran magányos a nagy zsinagóga. Elvesztette hívei nagy részét, elvesztette azokat, akiket 1944 nyár elején Auschwitzba vittek, meggyilkolni. A próféta szavai nekünk, neológ zsidóknak a magyarrá válás ígéretét hordozták; majd 75 esztendeje, pontosan a 150 év félidejében eltűntek, füstté váltak azok, akik azt hitték, örökre otthonra leltek a pécsi Kossuth téren, akik zsinagógájának homlokzatára a befogadás, a szinte korlátlan befogadás prófétai szavait írták. Igen, ők örökre eltűntek. A zsinagógának azonban ma is van közössége, de az épület méretéből és központi elhelyezkedéséből látszik, valamikor más méretű közösségre tervezték. Pécs büszke zsidó polgárai ide akarták befogadni szimbolikusan minden népeket, virtuálisan az egész világot, vagy legalábbis a világ szebbik, örök eszmei értékeket képviselő részét.

Mégis, élünk és itt vagyunk. Pécs nagyváros, a történelem dacára mára is erős zsidó hitközsége maradt. A zsinagóga áll, és nagyobb ünnepeken kinyitja ódon kapuit. Minden évben kihallatszik falai közül a Kol nidré feloldozó dallama a város polgárai és talán a Mindenható felé. Maguk a falak azonban, amíg állnak, mindig egy másik időszakra emlékeztetnek majd.

Érvényes-e még ma is, a fennállásának 75. évében történtek után is az, amit ennek a zsinagógának a homlokzata hirdet? Gondolhatunk-e még önmagunkra büszke magyar zsidóként azután is, hogy a város elengedte lakóit a halálba? Lehetünk-e továbbra is büszke magyar neológ zsidók ma, a 150. évfordulón? Lehet-e a homlokzat üzenete a mi mostani közösségünk öröksége?

Talán érteni fogják, ha válaszomat egy név említésével kezdem: Schweitzer József. Az egykori országos főrabbi, a budapesti Rabbiszeminárium igazgatója itt teljesített évtizedeken át szolgálatot – már a pusztítás után. A magyar kultúra tántoríthatatlan híveként, Scheiber Sándor tanítványaként – aki irodalomtörténész-filológusként, Arany kutatójaként és rajongójaként latin aktorok műveit fejből éppen úgy idézte, ahogy a Talmudot – otthona volt a világkultúra és kitüntetetten a magyar, miközben az Egyetlen Istent szolgálta, senki mást. A neológia üzenete és hite fennmaradt bennük, a történelmi tragédia ellenére. Hitték, hogy a magyar nép és ez a város visszafogadja meggyilkolt polgárai emlékét, és otthont kínál benne a kitaszítottaknak.

Nekünk, zsidó vezetőknek pedig az a dolgunk, hogy nyitottan forduljunk a magyar társadalom tagjai felé, ragaszkodjunk őseink életútjának hiteles emlékeihez, tartsuk meg mindazon értékeinket, melyekkel képesek voltunk hozzájárulni Magyarország boldogulásához, őrizzük tradícióinkat, a judaizmus ezerarcú szépségét, és önálló, független véleményalkotásunkkal szerezzük vissza azt a közösségi büszkeségünket, melyet a történelem megpróbált elvenni tőlünk.

A pécsi zsinagóga itt áll 150 éve, mementóként minden népek számára, és itt áll akkor is, amikor imáinkban a monoteizmus első megfogalmazását minden nap megismételjük: Halld, Izrael! Az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlenegy!

2019. május – még együtt
2019. július – már újra együtt

Ungvári Tamás és Heller Ágnes

„Magyarország legjobbja volt. Ha Európának arca volna, az övé lenne az – lelkesedéstől izzó és a kontinens fájdalmaitól ráncos."
(Bernard-Henri Lévy francia filozófus)

Dombormű őrzi Szenes Hanna és szerelme emlékét

98 évvel ezelőtt született Szenes Hanna költő, Izrael nemzeti hőse. Dombóváron domborművet avattak a költőnő és szerelme, Pataki Ferenc világhírű fejszámoló emlékére.

Szenes Hanna és Pataki Ferenc domborművét a dombóvári Városi Tanuszodánál avatták fel, számolt be az eseményről a teol.hu. Az ünnepségen Szabó Loránd polgármester beszédében elmondta, hogy a budapesti Szenes Hanna a harmincas évek végéig rendszeresen nyaralt dombóvári rokonainál, szerette a várost.

Itt ismerkedett meg Pataki Ferenccel, akivel megszakadt a kapcsolata, miután 1939-ben kivándorolt Palesztinába. „Találkozásainkkor a híres fejszámoló többször beszélt Hannához fűződő gyengéd kapcsolatáról" – idézte fel a polgármester, aki elmondta, hogy Pataki Ferenc a világháború idején két és fél évig munkaszolgálatos volt, a háború után pedig három évet orosz hadifogságban töltött. Minden évben ott volt Dombóváron a holokausztmegemlékezéseken. 2017 augusztusában, 96 évesen hunyt el.

Szenes Hanna a második világháború kitörését követően csatlakozott a brit hadsereghez, és egyike volt azon 17 magyar zsidónak, akiket ejtőernyővel dobtak le Jugoszláviában, hogy a náci vonalak mögött megszervezzék és segítsék az ellenállási mozgalmat, és üldözötteket mentsenek. A magyar határ átlépését követően azonban Szenes Hannát egy csendőrjárőr elfogta.

Több hónapig vallatta a Gestapo és a magyar kémelhárítás, de nem tört meg, nem árulta el társait. Ezt követően katonai bíróság elé állították, hűtlenség és hazaárulás miatt halálra ítélték. Fellebbezni nem engedték, de kegyelmet kérhetett volna, ő azonban ezt elutasította, mondván: gyilkosoktól nem kér kegyelmet.

1944. november 7-én a Margit körúti katonai fogház udvarán agyonlőtték. Földi maradványait 1950-ben a Szentföldre szállították, és a jeruzsálemi Herzlhegyen helyezték örök nyugalomra. Izraelben nemzeti hősként tisztelik, számos utcát és teret neveztek el róla. Emlékét Budapest VII. kerületében egy park, illetve mostantól Dombóváron a Szenes Hanna tér őrzi. Utóbbi közvetlenül kapcsolódik a Pataki Ferenc utcához.

Kibic

Szenes Hanna és Pataki Ferenc

9 770133 350099 19014

A soátúlélők özvegyei is kaphatnak ezentúl járadékot

A Claims Conference és a német kormány megállapodásának értelemében az elhunyt túlélők özvegyei kilenc hónapon keresztül megkaphatják házastársuk járadékát. A túlélőknek folyósított járadék összege is emelkedni fog.

A soátúlélők megsegítésével foglalkozó Claims Conference és a német kormány éves megbeszélésén született megállapodás szerint ezentúl a túlélők halálát követő kilenc hónapon keresztül a házastársak kapják meg a járadékot. Az eddigi gyakorlat az volt, hogy a túlélő halálozása után megszűnt a járadék folyósítása Németországból, ezzel a túlnyomórészt idős özvegyek hirtelen bevétel nélkül maradtak.

A New York-i székhelyű szervezet közleménye szerint a változás összesen 30 ezer embert érint, közülük nagyjából 14 ezren visszamenőlegesen kaphatják meg a járadékot. Greg Schneider a Claims Conference részéről az AP hírügynökségnek nyilatkozva elmondta, hogy a kilenc hónap abban lehet az özvegyek segítségére, hogy házastársuk elvesztését követően legyen idejük megbirkózni az újonnan előállt helyzettel.

A német kormány most először olyanoknak is fizetni fog, akik nem zsidóként mentettek zsidókat a vészkorszakban. A Világ Igazai közül kb. 277-en lehetnek még életben, és mivel idős emberekről van szó, nem kizárt, hogy rászorulnak az anyagi segítségre, mondta Schneider.

A soátúlélők járadéka is emelkedni fog, összesen 44 millió euróval (14,2 milliárd forint), így 2020-ig a kifizetett összeg eléri az évi 534 millió eurót (172,5 milliárd forint). A havonta kiutalt összeg három lépésben emelkedik 2021-ig 580 euróra (187 ezer forint). Az első emelést visszamenőlegesen 2019. januártól kapják meg a túlélők, ekkor 446 euróra (144 ezer forint) módosul a kézhez kapott összeg, majd 2020 januárjától 513 eurót (166 ezer forint) és 2021 januárjától 580 eurót (187 ezer forint) utal a német kormány.

A Claims Conference szerint a változás több mint 60 ezer embert érint majd 83 országban. Németország 1952 óta több mint 71 milliárd eurót (23 ezer milliárd forint) fizetett ki nyugdíjakra és szociális jóléti kiadásokra azon zsidók részére, akik szenvedni kényszerültek a náci rezsim bűnei miatt.

A BZSH elutalta a Notre-Dame felújítására gyűjtött összeget

Mint arról korábban beszámoltunk, a Budapesti Zsidó Hitközség, katolikus testvéreink fájdalmában osztozva, egymillió forintot ajánlott fel a párizsi Notre-Dame-székesegyház felújítására.

Azóta többen is csatlakoztak hozzánk, így kibővült az adomány összege, amelyet a BZSH már átutalt a Notre-Dame részére.

Adakozók, akik csatlakoztak a BZSH 1 millió forintos felajánlásához és a gyűjtéshez: Alapítvány a Budapesti Dohány Utcai Zsinagógáért, a BZSH Hegedűs körzet tagjai, *Horovitz Tamás,* a debreceni hitközség elnöke, valamint további, anonimitást kérő magánszemélyek.

Az ugandai légierő negyedét elpusztította az izraeli túszmentő akció

„Én idealista vagyok, és nem náci!" – foglalta össze röviden politikai hitvallását a nyugatnémet terrorista, Wilfried Böse egy egykori holokauszttúlélőnek, aki az alkarjára tetovált tábori regisztrációs számot mutogatva próbálta jobb belátásra bírni Bösét. A különös jelenet az entebbei nemzetközi repülőtér terminálján zajlott, ahol már megkezdődött az eltérített Air Francejárat utasainak különválasztása. Pár nappal később az „idealista" halott volt, az alkarját mutogató holokauszttúlélő pedig megmenekült az ugandai repülőtéren 1976. július 4-én elszabadult pokolból, a hajmeresztő, akciófilmekbe illő túszmentési drámából.

Az Air France 139-es, Tel-Avivból Párizsba tartó járatát június 27-én Athénban térítette el a Palesztin Népi Felszabadítási Front (PFLP) és a Forradalmi Sejtek névre hallgató nyugatnémet szélsőbaloldali szervezet két-két tagja.

A terroristák először Bengáziba irányították a jelentős számú izraeli állampolgárt szállító gépet, végül azonban az ugandai Entebbében szálltak le, az afrikai országot irányító diktátor, Idi Amin Dada engedélyének köszönhetően.

A bosszúszomjas Idi Amin, aki egy félresiklott fegyvervásárlás miatt összerúgta a port az izraeliekkel, még azt is jóváhagyta, hogy további három terrorista csatlakozzon a gépeltérítőkhöz, és saját katonáit is kirendelte a gép védelmére.

A gépeltérítők 53 bajtársuk 48 órán belüli szabadlábra helyezését követelték az izraeli túszok életéért cserébe, akiket a leszállást követően elkülönítettek a többi utastól. Az izraeli kabinet azonban nem volt hajlandó egyezkedni, és egy túszmentő akció elindítására adott utasítást.

Az izraeli kommandósokat szállító gépek pilótáinak több mint 4000 kilométert kellett repülniük, többnyire ellenséges országok légtereit átszelve, extrém alacsonyan (kb. 30 méteres magasságban), hogy a légvédelmi radarok számára észrevétlenek maradjanak.

A repülők, amelyeket csak Kenyában tudtak megtankolni, végül július 4-én hajnali egy órakor landoltak az entebbei repülőtéren. Az első gépből rögtön a földet érés után kigördült egy fekete Mercedes, Idi Amin autójának szakasztott mása. A sötét Mercit izraeli katonákkal teletömött Land Roverek követték.

Az akció annak ellenére, hogy a Mercedes-trükk hamar lelepleződött, sikeres volt. Az izraeli katonáknak sikerült bejutniuk a főépületbe, ahol a túszokat őrizték, és megkezdődött a lőfegyveres közelharc.

Az 53 percig tartó katonai művelet során az izraelieknek sikerült likvidálni az összes terroristát és több mint 30 ugandai katonát, illetve 4 kivételével kiszabadítani az összes (102) túszt. A kommandó ezenkívül kiiktatott 11, az ugandai légierő negyedét kitevő Mig-17-es vadászgépet is, így teremtve biztonságos légteret a menekülőknek.

Múlt-kor

A túszok hazaérkezése Izraelbe

A zsidóság nem áldozatszerepre hivatott

2017-ben harmadik lett a Maccabi Világjátékokon futóként. Lőwy András büszke a zsidóságára, de arra ugyanannyira, hogy magyar. Szerinte a Maccabi Európa Játékok nagyszerű lehetőség arra, hogy összekapcsolódjon a magyarság és a zsidóság.

„A futás nagyon sokat ad. Testileg és lelkileg is felfrissít, méregtelenít, pucol. Ez egy aktív meditációs állapot a monotonitás miatt, úgyhogy én teljesen rákattantam", mondja Lőwy András.

Lőwy András

Lőwy András igazi műkedvelő a sportot illetően. A harcművészettől a squashon, a teniszen, a vízisín, a jógán, a búvárkodáson át egészen a futballig és a futásig számtalan sportágban kipróbálta magát. És nemcsak kipróbálta, hanem többet egész komoly szintre is fejlesztett. Ennek eredményeként ért el harmadik helyezést futóként 2017-ben a Maccabi Világjátékokon, Jeruzsálemben.

„A Maccabi-versenyeken csak az tud eredményt elérni, aki tényleg nagyon magas színvonalon sportol. Kemény, profi verseny folyik a különböző nemzetek zsidó játékosai, csapatai között", emeli ki.

A 39 éves Lőwy András alapító tagja volt az MTK szurkolói csapatának, ahol 5-6 évig futballozott, és ebben a sportágban már részt is vett külföldi versenyeken, például 2011-ben Bécsben a Maccabi Európa Játékokon. A focit végül abbahagyta, mert elmondása szerint túl nagy a sérülésveszély, de 2012 óta szerelmese a futásnak. Először Balatonfüreden indult egy félmaratonon, ahol saját magát is meglepte azzal, hogy az első tíz versenyző között végzett. Ezután kezdett komolyabban foglalkozni a futással.

Már aktívan edz a nyári Maccabi Európa Játékokra, ahol a 21 kilométeres félmaratonon fog indulni. Hetente legalább hatszor fut, van, hogy egy nap kétszer is, és nagyjából 50-60 kilométert tesz meg minden héten. Az edzésprogramot Szabó Imre, a BEAC edzője elvei alapján állította össze, akitől egyébként nagyon sokat tanult, nagy hatással volt rá.

„A futás nagyon sok energiát igényel, semmihez sem hasonlítható. Különösen a hosszútávfutásnál fontos, hogyan osztja be az ember az energiáját. Ismernünk kell önmagunkat, különben túl hamar elégetjük a tartalékainkat, és akkor már csak kínlódás az egész", teszi hozzá.

Lőwy András ráadásul nemcsak a saját erőnlétével törődik, hanem egy másik versenyzőnek, Eisler Gábor Andrásnak is segít a felkészülésben. Ugyanabban a versenyszámban fognak indulni, mégsem bánja, hogy egy riválist támogat. *„Gábor nagyon motivált, rengeteget edz, még az is lehet, hogy engem is megelőz majd"*, mondja nevetve, aztán komolyabbra fordítja a szót: *„Gábor példája is mutatja, hogy akiben van szorgalom és kitartás, és beleszeret ebbe a sportágba, az nagyon sokat tud fejlődni."*

Lőwy András otthon van a budapesti zsidó közösségekben, de a barátait nem származás alapján válogatja meg. Gyerekként a Wesselényi utcai zsidó iskolába járt, tud héberül olvasni, kicsit beszéli is a nyelvet, szereti Izraelt, de nem kedveli a túlzásokat. *„Büszke vagyok a zsidóságomra, de arra ugyanannyira, hogy magyar vagyok"*, jelenti ki, és épp ezért fontos a számára az, hogy idén Budapesten rendezik meg a Maccabi Európa Játékokat. *„Ez egy jó lehetőség, hogy összekapcsolódjon a magyarság és a zsidóság."*

Úgy gondolja, nem szerencsés folyton a különbségeket hangsúlyozni; büszkén, de szerényen kell képviselni a zsidóságot. *„Sokszor tapasztalom, hogy az emberek idegenkedve fogadják a zsidókat, ami szerintem abból is fakad, hogy nem ismernek minket eléggé."*

Lőwy András lényegesnek tartja azt is, hogy a zsidók, nem feledve a múltat, előre tekintsenek. Erre nagyszerű lehetőség a sport, és kiemelten a Maccabi Európa Játékok megrendezése Budapesten. *„A zsidóság egy túlélő és győztes tradíció, nem az áldozatszerepre vagyunk hivatottak"*, hangsúlyozza.

És hogy mit szeret még a Maccabi-versenyekben? *„A felkészülés utolsó hete nagyon fontos, ilyenkor minden apróságnak tétje van, iszonyatos összpontosítás és borzasztó nagy akaraterő kell hozzá."* A futó szerint nagyszerű érzés, hogy ilyenkor bele lehet kóstolni egy profi sportoló életébe, meg lehet tapasztalni, mennyi örömmel és mekkora lemondással jár ez az életmód.

HJ/Kibic

Mázl tov, Bálint György!

Keveseknek adatik meg, hogy ilyen gyertyával díszítsék fel születésnapi tortájukat.

Hosszú életútján mindent megért, és annak az ellenkezőjét is. Őt azonban legnegatívabb élményei sem zökkentették ki derűs világlátásából. A megbocsátás embere, aki soha senkire nem haragszik. Szakmai tudásával több százezer rajongót gyűjtött közösségi oldalára, akik a kertészettel kapcsolatos kérdéseikre kapnak válasz tőle.

Kedves Bálint gazda! Kívánjuk, hogy a mózesi korig végezd nemes munkádat, mindnyájunk örömére és megelégedésére.

MÁRTÍRJAINKRA EMLÉKEZTÜNK

2.

Cegléd

A kis zsinagóga épületében rendezett gyászistentiszteleten részt vett *Földi László* országgyűlési képviselő, *Takács László* polgármester, *Heisler András,* a Mazsihisz elnöke, *dr. Feldmájer Péter,* a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke, *Feldmájer Sándor* nagykőrösi és *Berman Dávid* szolnoki hitközségi elnök, valamint *dr. Steiner Anna,* a ceglédi zsidó ifjúság vezetője.

Dr. Steiner András a helyi zsidóság képviseletében üdvözölte a megjelenteket, és megelégedéssel nyugtázta, hogy zsúfolásig megtelt a zsinagóga.

Az imákat *Nógrádi Gergely* főkántor recitálta.

Dr. Róna Tamás PhD főrabbi, a Mazsihisz rabbitestületének elnöke a holokauszt borzalmairól beszélt, talmudi példázattal idézve fel, mi minden történhetett volna 75 év alatt a zsidóság életében, ha nem gyilkolják meg az akkor volt hitközség tagjainak túlnyomó többségét. Emlékeztetett arra, hogy nem volt az üldözöttek számára menedék, és igen kevesen voltak, akik segítettek rajtuk.

A szertartás a résztvevők közös kádisával zárult.

Nagykőrös

A több mint 414 meggyilkolt helybéli zsidóról a zsinagógában emlékeztek meg. A kegyeletes eseményen részt vett *dr. Körtvélyesi Attila* alpolgármester, *dr. Feldmájer Péter,* a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke, *dr. Steiner András,* a ceglédi zsidóság vezetője.

A gyászoló gyülekezetet *Feldmájer Sándor,* a hitközség elnöke üdvözölte, majd *Nógrádi Gergely* főkántor recitálta az imákat.

Dr. Róna Tamás PhD főrabbi, a Mazsihisz rabbitestületének elnöke nagy ívű beszédében fölidézte az elhurcoltak sorsát, és mindazt a szörnyűséget, amelyet át kellett élniük. A megemlékezést közös kádis zárta. A mártírünnepségről hírt adott a helyi média is.

Szolnok

A soá 75. évfordulójára emlékezve tartott mártír-istentiszteletet a városból és környékéről elszármazottakkal a helyi hitközség. A gyászszertartáson *dr. Feldmájer Péter,* a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke és *Róna Tamás* főrabbi szólt a megjelentekhez; az imákat *Nógrádi Gergely* főkántor recitálta. Végül a régi zsidó temető első világháborús emlékműveit koszorúzták meg, ahol *Varga Béla* Szolnokról elszármazott túlélő szavaival zárult az ünnepség.

Berman Dávid elnök

Debrecen

A Monostorpályi úti temetőben az emelvényen és a felállított sátor alatt több soátúlélőt is köszönthettünk, sajnos számuk évről évre csökken.

Dickmann Sándor elöljáró moderátorként üdvözölte a megyei önkormányzat alelnökét, *Bulcsu Lászlót, Komolay Szabolcs* alpolgármestert, *Vantal Zsolt* ezredest, az MH 5. Bocskai István Lövészdandár törzsfőnökét, *Sajtos Szilárd* őrnagyot, református tábori lelkészt, *Majoros László* nyugalmazott ezredest, a MEASZ debreceni szervezetének elnökét, *Deutsch Péter* rabbit, *Árvai Gábort,* a BZSH képviselőjét, *Horovitz Tamás* debreceni elnököt és *Éliás Viktor* kántort.

A zsidóság több ezer éves történelmében 75 év szinte semmi – már ennyi ideje emlékeznek a vészkorszak áldozataira – mondta Dickmann Sándor.

Olyan környezetet kell teremtenünk, ahol mindenki, felekezetre való tekintet nélkül, megélheti saját hitét és identitását – hangsúlyozta Komolay Szabolcs, aki *Basa László* Rejtő Jenőről szóló megható írásának részleteivel köszöntötte a mártírmegemlékezés résztvevőit.

A debreceni hitközség az ország második legnagyobb zsidó közössége, a zsidó kultúra és hagyomány pedig szerves része a magyar és a debreceni kultúrának, az itt élő zsidó emberek megbecsült polgárai Debrecen városának – mondta az alpolgármester. Felidézte a zsidóság soá előtti időszakát, amikor már nagyon fontos szerepük volt a város életében. Az összesen mintegy 12 ezer elhurcolt polgártársunkból csupán hatezren térhettek vissza Debrecenbe. Emléküket őrizzük, miközben fejet hajtunk, a túlélőknek pedig megköszönjük, hogy történeteiken keresztül nevelik a felnövekvő generációkat, emlékeztetve bennünket arra, hogy tegyünk meg mindent annak érdekében, hogy ez soha többet ne fordulhasson elő – mondta az alpolgármester.

Deutsch Péter rabbi kitért arra, hogy a hatmillió áldozat nem tud felállni, hogy ujjal mutasson és kiáltsa, vádollak. Hamvaik szétszóródtak Auschwitz lankáin, lemosódtak Lengyelország erdőiben, sírjaik szanaszét domborulnak Európa széltében és hosszában. Vérük kiált, de hangjuk nem hallatszik!

Debrecen

Bölcseink azt tanítják, mondta beszédében a rabbi, hogy becsületesen, lelkiismeretes emberként kell hogy éljünk. A debreceni zsidók is eszerint alkottak, s gyarapították városunk hírnevét. A 19. és a 20. század fordulójára világhírű rabbik, talmudtudósok származtak innen. A város fejlesztésében a zsidók oroszlánrészt vállaltak, bankokat vezettek, s az ügyvédek és az orvosok közel 70–80 százalékát tették ki a lakosságnak. A debreceni gyökerekkel rendelkező rabbi felidézte nagymamája lágerbeli emlékeit is.

Szerencsére Hitler jövendőmondása nem teljesült, a zsidóság teljes megsemmisítése mégsem következett be. Itt vagyunk, itt vagytok, és emlékezünk; s harcolni fogunk, hogy még egyszer ilyen népirtást ne követhessenek el egyetlen népcsoport ellen sem – emelte ki Deutsch Péter. Végül a rabbi a kádist Horovitz Tamással, a DZSH elnökével mondta el.

A kivégzett munkaszolgálatosokról Majoros László nyugalmazott ezredes emlékezett meg.

A gyászszertartáson Éliás Viktor kántor szívhez szólóan recitálta az ilyenkor szokásos zsoltárokat és a Kél málé ráchámim imát.

A soá rettenetét átélt túlélőket az ünnepségen egy-egy szál virággal köszöntötték. Izraelből és Budapestről is érkeztek a 75 évvel ezelőtti borzalmakra emlékezők.

Hódmezővásárhely

(Az alábbi beszámolót a szerző kívánságának megfelelően – a szakmai követelményektől eltérően – mindenféle változtatás nélkül közöljük.)

2019.06.29. és 06.30. napjain kétnapos úgynevezett „Otthon” találkozóra került sor és Mártír Megemlékezésre Hódmezővásárhelyen. Az Otthon találkozó az elemi zsidó népiskolások még élő tanulóinak osztálytalálkozója, amely az országban azért példátlan, mert úgynevezett otthonok 1945 után elenyésző számban működtek. Ezek közül kiemelkedő a hódmezővásárhelyi otthon szervezetszerű működése, amely a zsidó iskolák államosítása után is a 60-as évek végéig működött. Ebben az évben hála a Mindenhatónak, igen jelentős számban vettek részt a még élő és Magyarországon tartózkodó elemi zsidó iskolás diákok, s mindössze ketten hiányoztak. A létszám hozzátartozókkal együtt megközelítette a harmincat.

Ezen az Otthon találkozón Deutsch hitközségi alelnök megnyitója után Dr. Erdélyi Miklós hitközségi elnök számolt be a hitközség elmúlt évi tevékenységétől és vázolta a jövőt illető elképzeléseket is. Kiemelte, hogy a Hódmezővásárhelyi Zsidó Hitközség megtartja az „szombatfogadó” péntek esti istentiszteleteket, s az esetek legalább nyolcvan százalékában kivan a „minje”. A tájékoztatás kiterjedt arra is, hogy kilé megtartja a zsidó ünnepeket, félünnepeket, s ezen túlmenően jelentős kulturális tevékenységet is folytat. Kiemelte, hogy az Otthon találkozó megszervezéséhez kiemelkedő segítséget nyújtott Kelner Katalin és Hacsek László egykori zsidó iskolás diákok szerepét. Ezt követően a diákok egykori élményeikről számoltak be és emlékeztek egykori iskolás társaikra, akik közül többen a Soá áldozatai lettek. Határozat született arról is, hogy az Otthon találkozók a jövőben is folytatódni fognak.

Az Otthon szervezetszerű működése az elemi zsidó népiskola államosítása után is jelentős segítséget nyújtott a hitközség tevékenységének, ebben kiemelkedő szerepe volt Grúber László és Tímár Károly kántoroknak, s a zsidó iskola egykori tanárainak is.

A megemlékezés baráti beszélgetéssel ért véget.

Szolnok

2019. június 30-án, vasárnap tartotta meg a hitközség a Soá áldozataira való megemlékezést, amely délután 16:30-kor vette kezdetét a hódmezővásárhelyi Tuhutum utcai zsidó temetőben. A rekkenő hőség ellenére megjelentek előtt Galgóczi-Deutsch Márta középiskolai tanár, hitközségi tag, mondott emlékező beszédet, amely kitért az 1944 nyarán a hódmezővásárhelyi zsidóságot is ért atrocitásokra. Emlékezett és emlékeztetett a jogfosztásokra, az embertelen bánásmódra, a deportálásokra, az Auschwitz-Birkenau rámpára, melynek áldozatai zsidók voltak, akiknek egyetlen bűnük volt a csecsszopóktól a vén aggastyánokig, hogy zsidónak születtek.

Raguczki Gábor, a hitközség tagja, az il mole ráhámimot énekelte, majd a résztvevők a kádist mondták el és helyezték el az emlékezés követi az emlékműre.

A temetői megemlékezést délután 18 órakor a Zsinagóga kertjében való emlékezés követte az igaz emberekre, akik éltek a mindenkor jelenlévő választás lehetőségével, és életük veszélyeztetésével segítséget nyújtottak és mentették az üldözötteket.

Az emlékezés ezen részén már részt vett Dr. Dobrev Klára Európai Parlamenti képviselő, Dr. Jeszenszky Géza nyugalmazott külügyminiszter, Dr. Márki-Zay Péter Hódmezővásárhely polgármestere, Goldmann Tamás a MAZSIHISZ alelnöke, Pécsi Hitközségi elnök, Dr. Suchman Tamás egykori miniszter, Szabó Zoltán egykori országgyűlési képviselő, MSZP-s vezető, Dr. Goldmann György a Békéscsabai Zsidó Hitközség alelnök, Szirbik Imre Szentes város polgármestere, vagyis a rendezvény országos jelentőségűvé és méretűvé növekedett.

Dr. Erdélyi Miklós hitközségi elnök köszöntője után Dr. Kis Andrea alpolgármester méltatta Beretzk Pál volt polgármester helyettes érdemeit a Soá idején, amikor nem volt hajlandó létrehozni Hódmezővásárhelyen zsidó gettót. Emlékeztetett, hogy a polgármester helyettes az akkori hitközségi elnököt arról tájékoztatta, hogy több réteg ruhaneműt vigyenek magukkal a deportáltak, mert így lehetőség lesz a szenvedések enyhítésére és az életek megmentésére. A tanács bevált, s a Hódmezővásárhelyi Zsidó Hitközség viszonylag nagyobb létszámban élte túl a Soá borzalmait.

Ezt követően Balassa László Holokauszt túlélő – aki 1944.06.20-án a szegedi gettóban született – méltatta őeminenciája II.János Pál érdemeit, akinek Európában egyedül emléktáblája van a Hódmezővásárhelyi Zsinagóga falán.

Méltatta, hogy a remény és a béke pápája az Isten előtti legnagyobb bűnnek minősítette az antiszemitizmust és progresszív gondolkodása átalakította a katolikus egyház ideológiáját az antiszemitizmussal összefüggésben. Ezt követően Dr. Erdélyi Miklós hitközségi elnök méltatta Almási Tibor egykori horthysta katona, majd 1990 után dandártábornokká kinevezett katona hősies tevékenységét, aki munkaszolgálatosok százait mentette meg a Soproni Fegyházban, azzal, hogy kiírta „Tífusz-veszély”. A kegyeletes emlékezést követően a koszorúk elhelyezésére került sor. 2019.06.30-án este 18 óra 30-kor vette kezdetét a Hódmezővásárhelyi működő zsinagógában a mártír megemlékezés világi majd egyházi emlékező beszédei. Dr. Erdélyi Miklós hitközségi elnök köszöntőjében kiemelte, hogy nagy kár, hogy ma itt kell állni és emlékezni a mártírokra, nagy kár, hogy bekövetkezhetett 1944 nyarán az emberi értelemmel fel nem fogható eseménysorozat és abban a templomban emlékezünk, amely mindig a Mindenhatóhoz való imádkozás helyszíne, a béke szigete volt, de 1944. június 16-tól más feladatot kapott, nevezetesen halálraítélt hódmezővásárhelyi zsidóság gyűjtőhelye lett. A bevezető szavak után tartotta meg ünnepi emlékező beszédét Dr. Dobrev Klára Európai Parlamenti képviselő, aki drámai módon idézte fel a Soá eseményeit. Feszült figyelem és síri csend közepette beszélt az emlékező arról, hogy az egyik legnagyobb emléke a Washingtonban tett múzeumlátogatás során az volt, hogy van egy terem, ahol zsidók önfeledten játszanak, mosolyognak, élnek és nem gondolnak arra, hogy rövid időn belül bekövetkezik a súlyos megpróbáltatások korszaka és nem gondolnak arra, hogy mindegyiküknek egységesen kellene fellépni a közelgő viharral szemben. De nem gondoltak erre a zsidókon kívüli társadalom tagjai sem, s ez a közömbösség, beletörődömség vezetett több mint hatmillió zsidó elpusztításához, ez az, amit a jövőben soha nem lehet megengedni. A drámai csend után az emlékező beszéd befejezésekor szűnni nem akaró tapsvihar köszöntötte az emlékezőt, hisz a jelenlévők egyetértettek az emlékező előadásával.

Eme megemlékezést követte Dr. Jeszenszky Géza nyugalmazott külügyminiszter történelemszemléletet is magába foglaló megemlékezése, mely osztatlan sikert aratott, s melyben bocsánatot kért a Holokausztért.

Goldmann Tamás, a MAZSIHISZ alelnöke, az országos szervezet nevében köszöntötte az emlékezés résztvevőit.

Végezetül Dr. Márki-Zay Péter vendéglátó polgármesterként emlékezett, s a szeretet, az egymás iránti tolerancia megtartására hívta fel a figyelmet. Álláspontja szerint a mindenkit átható szeretet mellett ilyen genocídium többet nem fordulhat elő.

A világi megemlékezést az egyházi szertartás követte, ahol Asztalos Károly rabbi tartott megemlékezést és felcsendültek Raguczki Gábor hitközségi tagunk csodálatos hangú tolmácsolásában az il mole ráhámi és kádis gyászima szívbe markoló hangjai. Dr. Erdélyi Miklós hitközségi elnök zárszavában kiemelte, hogy egy rövid időszakra Hódmezővásárhely városa az ország centrumába került, neves közéleti személyiségek jelenlétében, országos kitekintéssel emlékezett a Soá áldozataira, a hiteles történelemszemlélet mellett és felemelő érzés töltötte el a megemlékezés résztvevőit. Hiányolta az egyházi szervezetek és a lakájsajtó távolmaradását.

A megemlékezés a hitközség kis imatermében rendezett állófogadással ért véget.

Dr. Erdélyi Miklós, hitközségi elnök

ZSIDÓ VILÁGHIRADÓ

Horvátország

A zsidó közösség tiltakozott a zágrábi önkormányzatnak a holokauszt hatmillió áldozatának emlékét megörökítő terve ellen, mert a hatóságok „elfelejtkeztek” a nácikkal szövetséges horvát állam, valamint a fasiszta usztasa szervezet szerepéről a zsidók, a romák és a szerbek elleni népirtásban. Ronald S. Lauder, a Zsidó Világkongresszus elnöke kijelentette, hogy a horvátok át akarják írni a történelmet, ami súlyosan sérti a mártírok emlékét. Nem foglalkoznak Ante Pavelic „államfő”, valamint más vezetők bűneivel, és a rasszista törvényekért, tízezrek haláláért a német megszállókra próbálják áthárítani a felelősséget. A zsidó hitközségek koordinációs bizottsága követeli az emlékmű jelenlegi tervének elutasítását és a közösség véleményének meghallgatása után egy új projekt kidolgozását.

A második világháború előtt 24.000 hittestvérünk élt a mai Horvátország területén, jelenleg mintegy 2000-en vannak. A soát túlélő 5000 ember többsége a Tito által vezetett partizánok soraiban harcolt.

Horvátország. Lauder: a horvátok át akarják írni a történelmet

Bahrein

A Perzsa-öbölben fekvő szigetországba első ízben látogattak izraeli újságírók, amire az USA által kezdeményezett palesztin–izraeli béketerv megvitatását célzó konferencia adott lehetőséget. Sheikh Khalid bin Ahmed bin Mohammed Al-Khalifa, a monarchia külügyminisztere ebből az alkalomból nyilatkozott a 13. csatorna nevű izraeli magántévéadónak. A politikus kijelentette, hogy „a zsidó állam része a régió történetének”. Továbbá, „a zsidó népnek helye van közöttünk” és „beszélnünk kellene egymással”. A külügyminiszter bírálta, hogy a palesztinok nem vettek részt a fővárosban, Manamában tartott tanácskozáson, mert ezzel elmulasztották a béke megteremtésének egyik lehetőségét. Emmanuel Nahshon, az izraeli külügyminisztérium szóvivője üdvözölte a nyilatkozatot, és közölte, hogy bahreini újságírókat fognak meghívni hazájába.

Bahrein. Sheikh Khalid bin Ahmed bin Mohammed Al-Khalifa: a zsidó népnek helye van közöttünk

Kuba

Sajtójelentések szerint megkezdődött a havannai Guanabacoa negyedben lévő, 1910-ben átadott temető felújítása. A szigetország legrégebbi zsidó sírkertjét a Kelet- és Közép-Európából érkezett bevándorlók és utódaik alapították. A munkálatok összefüggnek a kubai főváros alapításának 500. évfordulója alkalmából novemberben rendezendő ünnepségsorozattal, amelynek kapcsán számos épület és emlékhely megújul. Amerikai zsidók adományai biztosították azt a 200.000 dollárt, amely a kubai Történelmi Örökség szervezet által végzett helyreállítás megkezdéséhez szükséges.

David Prinstein, a Patronato zsidó közösségi központ alelnöke szerint a sírkert „érzelmi és történelmi örökséget hordoz”. A temetőben található az 1947-ben felavatott holokausztemlékmű is. A mintegy 1100 sírkőből 50-et már helyreállítottak, és további 150 felújítása az év végéig befejeződik. Megújulnak a szakrális épületek, és a temetőhöz vezető utak is. A sírkertben nyugszik a 2006-ban elhunyt José Miller orvos, a Patronato korábbi elnöke is, aki a kilencvenes évek elején, a Castro-kormány egyházpolitikájának enyhülése után megkezdte a kivándorlások miatt megritkult zsidó közösség újjászervezését. Kubában mintegy 1500 hittestvérünk él.

Kuba. Felújítják a szigetország legrégebbi zsidó temetőjét

Svédország

Fredrik Sieradzki, a malmői zsidó hitközség szóvivője az Expressen lapnak adott nyilatkozatában kijelentette, ha nem történnek megfelelő biztonsági intézkedések, akkor a következő évtizedben a közösség eltűnhet a városból. Példaként említette, hogy a neonáci provokációk miatt az északon fekvő Umeában már nincsenek zsidók. A 300.000 lakosú Malmö népességének egyharmada muzulmán származású, az antiszemita akciók többségének ők az elkövetői. Hittestvéreink száma néhány év alatt 1200-ról 800-ra csökkent a városban. A biztonság megerősítéséhez szükséges négymillió dollárt elsősorban magánszemélyek biztosították, mivel a városi tanács többsége ezt ellenezte.

Tapasztalatcsere céljából Stefan Löfven svéd kormányfő találkozott Francis Kalifat-val, a CRIF francia zsidó ernyőszervezet elnökével és Haïm Korsia párizsi főrabbival. A tárgyalások után bejelentették, hogy szükségesnek tartják a fajgyűlölettel szembeni hatékony európai koordináció megvalósítását. 2020-ban nemzetközi tanácskozást fognak szervezni Malmőben az antiszemitizmus elleni harc aktuális feladatairól.

Svédország. Zsinagóga Umeában, zsidók nélkül

Kovács

Ferenc pápa a Buenos Aires-i zsidó központ elleni támadás 25. évfordulójára emlékezett

A pápa levelet írt a DAIA argentin zsidó szervezetnek a Buenos Aires-i zsidó kulturális központ 85 halálos áldozatot követelő felrobbantásának 25. évfordulója alkalmából.

„A szívem az első naptól kezdve az áldozatok hozzátartozóival van, legyenek akár zsidók, akár keresztények” – írta a DAIA argentin zsidó szervezetnek címzett levelében Ferenc pápa, aki Francisco Bergoglio néven született Argentínában.

Ferenc pápa már többször felszólalt a terrortámadás kapcsán. 2005-ben például, akkor még jezsuita érsekként, ő volt az első ismert aláírója egy petíciónak, amely igazságszolgáltatást követelt a Buenos Aires-i merénylettel kapcsolatban.

A Buenos Aires-i zsidó kulturális központ maradványai

„A terrorizmus őrültség. A terrorizmus egyetlen célja a gyilkolás. Nem épít semmit, csak pusztítani képes... Igazságot kell tenni!” – címezte öt évvel ezelőtti beszédét a pápa az argentin kormánynak, amely eddig nem igazán törte magát a merénylők kilétének kiderítése ügyében.

Az ország történelmének legsúlyosabb merényletében 1994. július 18-án felrobbantották a zsidó szervezetek, közöttük az AMIA kulturális központ Buenos Aires-i székházát. A terrortámadásban 85 ember halt meg és több százan sebesültek meg. Elkövetését máig nem vállalta senki magára, nem is tisztázták, de Izrael és a vizsgálattal megbízott argentin bírák Iránt, illetve a libanoni Hezbollahot vádolják.

Az argentin kormány most éppen egy elnöki rendeletet készít elő, amelyben terrorszervezetté nyilvánítanák – lehetőleg még a merénylet 25. évfordulójára való megemlékezések előtt – a Hezbollahot.

Kibic

Búcsú egy zsidó királynőtől

Melbourne-ben meghalt Gold Ági. Kilencvenhárom éves volt. Életében a népes Buchbinder család egyik kivételezett tagjaként rajongták körül.

– Ez a gyerek olyan szép, hogy csak elveszi valamelyik Braun kölyök – okoskodtak a szomszédok.

Aztán ez is másként alakult: jöttek a nyilasok, a nácik, és a tótkomlósi ortodox zsidó közösséget vagonokba zsúfolták, majd németországi lágerekbe kergették.

Gold Ági

A bécsi fegyveres őrök, amikor meglátták a 17 éves kislány gyönyörű ébenfekete haját, egyszerűen nem volt szívük az ollót felemelni. Mi több, egy csomagban némi élelmiszert adtak neki.

Ebből az ennivalóból a falusi gyerekek egyikének-másikának is jutott. Én már aludtam a priccsen, amikor Ági este felébresztett: két főtt krumplit kaptam tőle. Felemelő ajándék volt, emléke ma is ragyog.

Amikor – végre, hosszú háborús kínok után – hazaértünk, Ági azonnal férjhez ment. Egy szombathelyi kereskedő vette el. Komlóson tartották meg az esküvőt, a falu egyetlen szállodájában.

Ági ahogy tehette, férjével Szombathelyről rögtön kereket oldott Ausztriába. De ott is alig maradtak: elhajóztak – Ausztráliába. Így róluk az első hírek csak évekkel később érkeztek meg. Ági egy hatalmas melbourne-i piacon ruhakereskedő lett, csakúgy, mint a nagyapja, a nagyanyja. Éjjel-nappal dolgoztak mint vásáros zsidók. Igen ám, de a vevők itt másféle valutával fizettek, és a hasznot – bármily csekély volt is az –, másként fialtatták. Egy szó, mint száz, Ágiék jómódúak lettek.

Aztán kezdtek hazalátogatni. Ezeket az utakat különféle kirándulásokkal kötötték össze: London, Velence, Bécs.

A rendszerváltás után Ági további úti célokat tűzött maga elé: Velencéből – olasz hajón – Szentpétervárra is elment. Tudott szlovákul, gondolta, oroszul is beszél. És persze közben Stockholmba, Koppenhágába is ellátogatott. Két év múlva pedig – jobb étvággyal – Isztambulba is elment, majd onnan Odesszába.

Közben az egyik hajóútján megismerkedett egy híres magyar manökennel.

– Ági, maga igazi királynő – mondta a hölgy –, miért nem nyit Pesten egy igazi divatiskolát? Ahol viselkedést, divatot, terítést, nyelveket, társalgást tanítana. Rengeteg pénzt kereshetne.

Drágám – felelte Ági –, pénzem van, legalábbis annyi, amennyi nekem kell. A rendszeres munka viszont már nem érdekel. Ha persze vissza tudná hozni a kóser gyerekkoromat, azért szívesen áldoznék valamennyit.

Hát most a komlósi zsidó királynő elment. Legyen áldott az emléke!

Benedek István Gábor

IZRAELI SZÍNES

Rivlin megszívlelendő szavai

A baloldali antiszemitizmus progresszív köntösbe öltözteti gyűlöletét, de azok sem szövetségeseink, akik imádják Izraelt, csak a zsidókat utálják – utalt a szélsőjobboldali antiszemitizmusra.

Egy Izrael bojkottját és az antiszemitizmust tárgyaló konferencián szólalt fel Reuven Rivlin, Izrael államelnöke, szavai nagy sikert arattak hallgatósága körében.

Ugyanakkor Izrael kritikáját, amely tárgyilagos, esetleg őszinte féltésből és szeretetből fakad, és amelyre jobban kéne figyelnie szerinte a kormánynak, nem szabad összekeverni Izrael létezési jogának kétségbevonásával.

A baloldali antiszemitizmusról szólva Rivlin arról beszélt, hogy az antiszemitizmus, az uszítás és démonizálás soha nem lehet „progresszív" politikai cél, bármennyire is igyekeznek jogvédelemként becsomagolni, de azokat a radikális jobboldaliakat sem kell a keblünkre ölelnünk, akik Izraelért rajonganak, de a zsidókat nem nagyon szeretik.

Repülő elektromos autót mutatott be egy startup

A világ nagyvárosaiban komoly gondokat okoznak a közlekedési dugók. A városvezetők folyamatosan keresik az új és innovatív megoldásokat arra, hogy megfeleljenek a kocsitorlódások okozta, végtelennek tűnő kihívásoknak. Törekvéseiket eddig sehol sem koronázta siker, sőt a helyzet egyre roszszabb. San Franciscóban vagy New Yorkban például a tehetősebb üzletemberek úgy oldják meg ezt a problémát, hogy helikopterrel járnak dolgozni. Ez az opció praktikusnak tűnik, de a többség számára nyilvánvalóan nem elérhető. A megoldást mégis errefelé keresi egy izraeli alapítású startup, az NFT Inc.

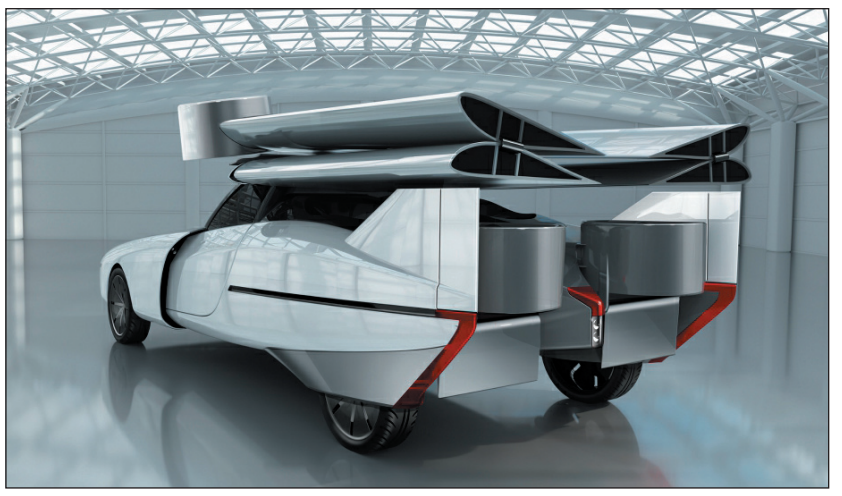

A repülő elektromos autó prototípusa **Fotó: NFT**

Guy és *Maki Kaplinksky* olyan forradalmi technológia kifejlesztésén dolgozik, amely ötvözi a helikoptereket és az autókat egy elektromos repülő jármű formájában.

Az NFT a nemrégiben Tel-Avivban megrendezett EcoMotion Week 2019 szakmai rendezvényen mutatta be Aska Drive & Fly elnevezésű járművét. (Az aska japánul repülő madarat jelent.) Az Aska 2 méter széles modelljére 14 propellert és egy 12 méteres, behúzható szárnyat terveztek. Három utas 550 kilométeres távolságon, 160-240 km/óra sebességgel utazhat majd vele. Az Aska az utakon ugyanúgy képes lesz közlekedni, mint bármilyen más autó, csak a dizájnja lesz különlegesebb.

Az új jármű kereskedelmi forgalomba hozásának jelenleg a repülő járművekre vonatkozó jogi szabályozás a legfőbb akadálya. Több tíz-, netán százezer autó ugyanis nem repülhet ellenőrzés nélkül, mert az biztosan katasztrófához vezetne.

Az NFT missziójának tekinti azt is, hogy a repülő elektromos autók megfizethetők legyenek, például úgy, hogy az Uber vagy a Gett beveszik azokat a flottájukba. A vállalat tervei szerint a repülő elektromos autók ára kezdetben 200-300 ezer dollár lesz, de ez a magas összeg a tömegtermelés beindulásakor 50 ezer dollárra fog csökkenni.

Izraeli Nagykövetség

Több mint 40 európai nagyvállalatnak van innovációs központja

Jelentősen növekedett az európai nagyvállalatok jelenléte Izraelben az innováció területén az elmúlt három évben. Az izraeli kutatás-fejlesztési központokra sokan a versenyképesség egyik kulcsaként tekintenek.

A Mind the Bridge nevű innovációs tanácsadó vállalat tanulmányt készített az európai nagyvállalatok izraeli jelenlétéről az innováció területén. A „European Corporate Innovation Outposts in Israel – The Who's Who" szerint jelenleg kilenc európai ország 41 nagyvállalata működtet innovációs centert Izraelben. Ezeknek a fele az elmúlt három évben nyílt meg, ami évente körülbelül nyolc új vállalati egységet jelent. A központok többsége Tel-Avivban talált otthonra.

A Merck német gyógyszergyártó volt az egyik első európai vállalat, amelyik üzleti jelenlétet létesített Izraelben, még a 70-es években. A szintén német SAP és Deutsche Telekom izraeli innovációs centerei a 90-es években nyitották meg kapuikat. Az innovációs központok többsége az autóiparhoz, a mérnöki fejlesztésekhez, az elektronikához és a biotechnológiához kötődnek. Vállalati szinten ez a Volkswagent, a Skodát, a Volvót, a Porschét és a Daimlert jelenti az autóiparban, a Boscht, a Nokiát és a Ericssont az elektronikában, a Lonzát, a Bayert és a Novartist a gyógyszeriparban és a biotechnológiában.

A 41 európai vállalatból a legtöbb – 13 – Németországból érkezett Izraelbe. Őket követi Franciaország tíz vállalattal, az Egyesült Királyság héttel, Svájc néggyel, majd a sor így folytatódik: Svédország, Hollandia 2-2, Olaszország, Finnország és a Cseh Köztársaság 1-1.

Az európai vállalatok négyféleképp működtetik az innovációs tevékenységüket Izraelben. 1.) *Corporate Innovation Antenna:* körülbelül 10 főt foglalkoztató egységek, főleg a trendek figyelésére fókuszálnak és kapcsolatot tartanak az izraeli startupokkal. *2.) Corporate Innovation Lab:* ezek főleg inkubátorok és lean kutatás-fejlesztési központok. *3.) Kutatás-fejlesztési központok:* minimum 50 főt alkalmaznak, startupokkal és egyéni fejlesztőkel is dolgoznak. *4.) Corporate Venture Capital Outposts (CVC):* vállalatok által alapított kockázatitőke-társaságok.

A tanulmány szerint a 41 európai nagyvállalat 28 kutatás-fejlesztési központot működtet Izraelben. Tizenegyen Corporate Innovation Labet, heten CVC-t, hárman pedig Corporate Innovation Antenna szervezetet alapítottak. Hat nagyvállalat több innovációs központot is nyitott Izraelben. A kutatás-fejlesztési központhoz gyakran társul Corporate Innovation Lab vagy CVC.

Az innováció mellett az EU–Izrael viszony az export-import területén is kiemelkedő. Izrael exportjának 34 százaléka érkezik Európába, az importjának pedig 40 százaléka származik onnan.

Izraeli Nagykövetség

Elektromos repülőgép

Az Alice pilótafülkéje

A tel-avivi Eviation nevű cég hamarosan piacra dobhatja 9 személyes utasszállító kisrepülőgépét, amely forradalmasíthatja a légiközlekedést.

Egy fizikus végzettségű izraeli üzletember, **Omer Bar-Johaj** a vezetője annak a tel-avivi, Eviation nevű startup vállalkozásnak, amely elektromos meghajtású repülőgép kifejlesztésén dolgozik. A cég a párizsi Salon de Bourget légiközlekedési fesztiválon mutatkozott be.

A társaság Alice nevű, kilenc személyes kisgépe 500 kilométer per órás sebességre lesz képes, és a tervek szerint ezer kilométert tud majd megtenni feltöltött akkumulátoraival. Elektromos meghajtásának köszönhetően nagy előnye viszonylag kis súlya lesz, az elektromos motorok ugyanis sokkal könnyebbek, mint a robbanómotorok, és a járműben való elhelyezésükre is több lehetőség adódik.

A prototípust három darab, egyenként 260 kW-os motor hajtja, amelyek közül egy a farokrészben, a másik kettő pedig a két szárnyban kap helyet. A szénszálas anyagból készült gép 12 méter hosszú, 16 méter széles, és 6,3 tonna súlyú. Li-ion akkumulátorait a dél-koreai Kokam cég gyártja.

Gyorsan emelkedik az átlaghőmérséklet

Évtizedenként nagyjából 0,25 Celsius-fokkal emelkedik az átlaghőmérséklet Izraelben – írta a Hááre című izraeli újság nyomán az MTI.

Az International Journal of Climatology című folyóiratban publikált tanulmány szerint az izraeli átlaghőmérséklet a közel-keleti állam 1948-as megalapítása óta folyamatosan emelkedik, ám a melegedés üteme felgyorsult az utóbbi harminc évben.

Az Izraeli Meteorológiai Szolgálat és a Tel-avivi Egyetem munkatársa, **Jichak Joszef** vezette kutatás során az Izrael-szerte működő 94 meteorológiai állomás által észlelt szélsőséges időjárási jelenségeket vizsgáltak.

Tengerparti pihenés

Fotó: Berger Gabi

Az eredmények szerint a minimum átlaghőmérséklet nagyjából 0,24 Celsius-fokkal, míg a maximum átlaghőmérséklet 0,19 Celsius-fokkal emelkedett az elmúlt három évtized mindegyikében.

A tanulmány szerint az elmúlt harminc évben sokkal nagyobb lett a „forró periódusok", vagyis a legalább hat egymást követő napig tartó hőhullámok száma. Emellett 7 százalékkal megnőtt a különösen meleg éjszakák gyakorisága és csökkent a különösen hideg éjszakák száma.

Az adatok szerint az elmúlt három évtizedben – mindössze öt év kivételével – a telek melegebbek voltak az 1961 és 1990 közötti éves átlaghőmérsékletnél.

A mutatók szerint továbbá csökkent az olyan napok száma, amikor a csapadék mennyisége eléri vagy meghaladja a 10 millimétert.

Gyerekmentő találmány

Izraeli egyetemisták olyan rendszert dolgoztak ki a mesterséges intelligencia alkalmazásával, amellyel megelőzhető a felforrósodott gépkocsiban felejtett gyermekek halála.

A haifai Izraeli Műszaki Egyetem (Technion) egyetemistái által kifejlesztett rendszerben egy fejlett hőérzékelőt építenek be a hátsó ülésen lévő gyermekülés elé, amelyet összekötnek a szivargyújtóval. A szenzor képes arra is, hogy felvételt készítsen az ülésben lévő gyermekről.

A szenzor az adatokat eljuttatja egy miniszámítógéphez; a mesterséges intelligencia elemzi a helyzetet, gyors döntést hoz, és szükség esetén riaszt.

A rendszer a gépkocsiban lévő hőmérséklet alapján többször is képes riasztani, először csak egy figyelmeztető fényjelzés gyullad fel, majd figyelmeztető hangjelzés szólal meg, és ha kell, SMS-üzenetet küld az autót vezetőnek.

A riasztási rendszerbe bekapcsolják a mentőket is, akik távirányítással képesek kinyitni az autó ajtajait és ablakait.

Az új rendszer egyedülállóságát az adja, hogy könnyű és egyszerű beépíteni, használni, megbízható – kizárja például a hamis riasztást –, olcsó, és nincs hozzá szükség speciális biztonsági ülésre sem.

Az izraeli kormány adatai szerint az elmúlt tíz évben 755 gyermeket felejtettek gépkocsikban, közülük 30 meghalt a felforrósodott autóban.

75 „Honfitársak” írták, mondták 1944 nyarán

Magyarországi Zsidók Lapja: *„A legnagyobb mértékben vigyázzunk arra, hogy a sárga csillagot szabályos színben, pontos méretben, s ami a legfontosabb, az előírt helyen, tehát a mindenkori felsőruhánknak bal mellén egyedülállóan viseljük, mégpedig úgy, hogy azt semmi, de semmi el ne takarja, sem állandóan, sem időlegesen.”*

Esti Újság: Jaross belügyminiszter nyilatkozata a nagyváradi gettóról: *„A zsidó nem menekül meg súlyos felelősségétől, sem nálunk, sem másutt.”*

Szász Lajos miniszter: *„A zsidókérdés megoldásánál nem a gyűlölettől áthatott antiszemitizmus, hanem egyes-egyedül a szeretettől fűtött fajvédelem vezet. Senki sem akarja a zsidókat a világból kiirtani. Nagyon boldogok lennénk, ha Ahasvérus szerencsétlen népe valahol hazát találna...”*

Magyarság: *„A zsidók úgy látszik, azt képzelik, hogy méltatlanul bánnak velük Magyarországon.”*

Sztójay Döme miniszterelnök: *„Meg akarjuk teremteni a keresztény erkölcs szikláira támaszkodó Magyarországot.”*

Magyarság: *„...egyébként sem túl gyorsnak, hanem inkább túl lassúnak tartjuk a zsidótlanítás ütemét, és a zsidók elszállítását legfeljebb azért fájlaljuk, mert így elveszítjük azokat a túszokat, akiken a bombatámadásokat kollektíve meg lehetne torolni.”*

Endre László (Berlinben): *„A zsidóknak a bolsevisták irányában érzett rokonszenve egyáltalán nem csak érzelmi jellegű volt, hanem szabotázscselekményekben, a partizánok támogatásában bebizonyosodott. A zsidóknak egy másik bűne abban állott, hogy minden zsidó háztartásban rendszeresen pusztították az élelmiszereket. Az oly módon történt, hogy amit nem tudtak elfogyasztani, azt hagyták elromlani.”*

Baky László: *„Becsületes munkát végeztünk. Ki merte volna elhinni azt, hogy alig egy hónappal a rendszerváltás után, amely lépés a jobb jövő felé, Kárpátalján, Miskolcon, Nagyváradon, Kolozsváron egy zsidó sem lesz.”*

Rajniss Ferenc: *„Budapest esetleges bombázásáért a zsidóknak kell vállalniuk a felelősséget.”*

„A harcoló európai népek nem engednek át sehol óriási zsidó tömegeket a szovjeteknek – ez oly biztos, mint kétszer kettő: négy.”

Magyarság: *„Alig akadt még intézkedése a törvényes kormánynak, amelyet a lakosság széles rétegei oly örömmel üdvözöltek volna, mint a zsidók jogainak korlátozása. Valóban akadtak egyes megtévedt magyarok, akik álhumanizmusból, helytelenül értelmezett felebaráti szeretetből sajnálkoztak a zsidókon.”*

Imrédy Béla miniszter: *„...szemben a külföldön terjesztett rémhírekkel, megállapítom, hogy sem a magyar hatóságoknak, sem a magyar embereknek a kezéhez egyetlen csepp zsidóvér sem tapad.”*

Összetartás: *„...internáltak egy keresztény leányt, mert tüntetőleg zsidó asszonnyal sétálgatott karonfogva. Ezzel megbotránkoztatta a jóérzésű kisvárosi magyarokat. Erélyes intézkedés, amely keményen sújtott le a keresztény magyar leányra... Gondolkozzunk csak, megérdemelte? Meg, mert ezzel elsősorban nem a zsidók mellett tüntetett, hanem minden ellen, ami haladást, ami felfelé ívelést jelent ebben az országban.”*

Magyarság: *„Mindazok a zsidók, akik vagyonukat elrejtik, méltán halált érdemelnek.” „A szigornak valóban drákóinak, tehát kíméletet nem ismerőnek kell lennie.”*

Jaross belügyminiszter: *„A zsidók sohasem mondották azt, hogy ellenségei a magyarságnak, de józan ésszel feltételezhető-e az, hogy a zsidóság együttérezzen azzal a Magyarországgal, amely Hitler Németországának új szövetségese?”*

* * *

És még számos egyéb „hazafias” megnyilatkozás olvasható a Sárga könyvben, amelyet Vihar Béla állított össze 1945 májusában.

Válogatta Politzer Tamás

Nők a magyarországi nyilasmozgalomban

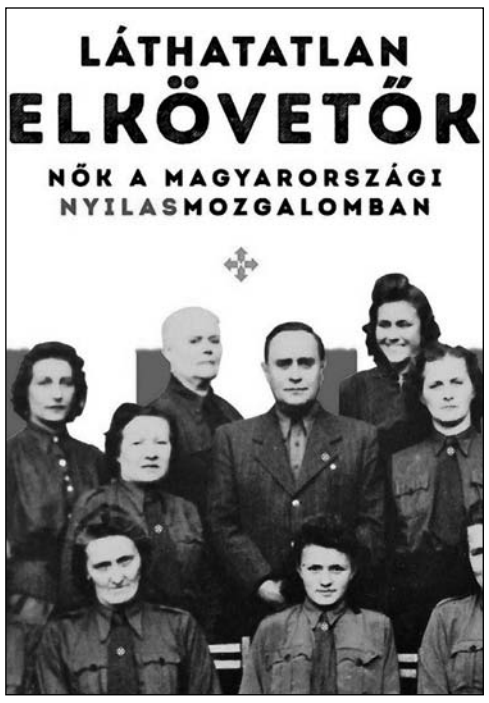

Egy nyilas banda 19 embert mészárolt le a Csengery utca 64. szám alatt 1944. október 15-én. A vérengzést a tanúvallomások szerint egy Dely Piroska nevű, átlagos, kétgyermekes, elvált asszony irányította. Ezt az esetet dolgozza föl s helyezi szélesebb kontextusba Pető Andrea történész Láthatatlan elkövetők – Nők a magyarországi nyilasmozgalomban című új kötete.

Horthy Miklós kiugrási kísérletének s egyben a nyilasok hatalomátvételének napján, 1944. október 15-én történt a Csengery utca 64. szám alatti csillagos házban az a rettenetes mészárlás, amelynek során a nyilasok 19 embert megöltek és kifosztottak. A gyilkosok csapatát egy kétgyermekes, elvált aszszony, Dely Piroska vezette, akit a Népbíróság később halálra ítélt. Ez az asszony és a Csengery utcai mészárlás áll Pető Andrea történész legújabb könyvének fókuszában.

A női elkövetők eddig láthatatlanok voltak a történetírásban, akár a kollektív és az egyéni emlékezetben, ez a mű azonban bemutatja a magyarországi szélsőjobboldali női politizálás okait, motivációit, formáját, fényképeit, és főbb személyiségeinek életútját. A könyv Dely Piroska esetén keresztül ad képet a második világháborút követő igazságszolgáltatás természetéről, a nők szélsőséges radikális politikai mozgalmakban való részvételéről, részletesen szólva a nők elkövetővé válásáról, valamint a háború utáni emlékezetük kialakulásáról. A Jaffa Kiadónál megjelent kötetben a történész elemzi a per iratait, amelyekből kiderül, hogy Dely Piroska ártatlannak vallotta magát, s többször arra hivatkozott, hogy egyes férfiak kérésének tett eleget.

A tanúk azonban pontosan emlékeztek rá, többek között Steiner Andorné, a vérengzés egyik túlélője, aki ezt vallotta: „A férfiakat megmotozták, akit találtak, azt elvitték, kihívták őket az előszobába, és mi, nők bent maradtunk a szobában, és ránk zárták az ajtót. A fiúkat az előszobából a fürdőszobába vitték, először Tenczer Róbertet, aztán az uramat, aztán a sógoromat. Singer urat betették a vécébe, ahol ijedtében szívszélhűdésben meghalt. Azt hiszem, nem lőtték agyon, mert nem volt ott vér. Két idegen férfit hoztak be a lakásba, azokat is agyonlőve találtam meg. Az uram meg a sógorom még éltek. A sógoromat kihoztam a szobába, akkor az uram szólított engem, és bevezettem a szobába, és kényelembe akartam tenni, mert a keze fejét lelőtték. Ekkor újból jöttek, mikor könyörögtem, hogy hagyjanak békét az uramnak, mert szegény munkásemberek vagyunk. Végighallgattak, és az uramat háromszor hátba lőtték. Belém is lőttek. Én beleestem a szekrénybe, és úgy tettem, mintha meghaltam volna. Még egyszer bejöttek a nyilasok és a németek megnézni, hogy meghalt-e mindenki. Azt mondta az egyik, »ez az asszony még él«, de azért kimentek. Az ágy alá húzódtam, így maradtam életben. Dely Piroska és a társai többször visszajöttek.”

Pető Andrea 1964-ben született Budapesten, történész, az MTA doktora, a Közép-európai Egyetem tanára. Kutatási területe a 20. századi társadalom és a társadalmi nemek története. Öt monográfiája, 31 szerkesztett kötete és 261 könyvfejezete, valamint tanulmánya tizenkilenc nyelven jelent meg. 2005-ben a Magyar Köztársaság elnöke a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével tüntette ki. 2006-ban megkapta az MTA Bolyai-plakettet. 2018-ben az Európai Akadémiák (ALLEA) Madame de Staël-díjával ismerték el munkásságát. Legutóbbi kötete a Jaffa Kiadónál: Elmondani az elmondhatatlant. A nemi erőszak története Magyarországon a második világháború alatt, Budapest, 2018. *(Forrás: Jaffa Kiadó)*

Kácsor Zsolt

Egy példaértékű életút – Sir Moses Montefiore

A világszerte ismert Sir Moses Montefiorét a 19. században a zsidók szimplán „A védelmező”-ként emlegették. Napjainkban leginkább a Jeruzsálemben található malom miatt lehet ismerős a név. De ki is volt ő valójában?

Montefiore 1784-ben született az olaszországi Livorno városában. Nagyapja, a szefárd zsidó Moses Chaim Montefiore, aki szintén e településen látta meg a napvilágot, Londonban telepedett le. Felmenői anyai ágon a spanyol kiűzetés miatt hagyták el szülőföldjüket.

Moses Montefiore már fiatalkorában a londoni tőzsde tagja lett, amikor még csak 12 hivatásos zsidó bróker tevékenykedett egész Angliában. Pár éven belül nagy vagyont gyűjtött. 1812-ben vette feleségül Judith Barent Cohent. Felesége nővére Reb Nathan Meyer Rothschildhoz ment feleségül, aki a kor egyik leggazdagabb embere volt. Nem sokkal később már Montefiore lett sógora brókere is. Kettejük szövetségéből még nagyobb haszonra tettek szert. Montefiore mindig is vallásos volt, de házasságkötése után feleségével együtt még szenvedélyesebben és odaadóbban vetették bele magukat a judaizmusba. 1827-ben hosszú útra indultak, melynek részét képezte Palesztina felkeresése is, mely akkoriban az Oszmán Birodalomhoz tartozott. Ez az élmény örökre megváltoztatta őt.

Távoli leszármazottja, Abagail Green, Montefiore életrajzi könyvének írója szerint felmenője korábban inkább angol úriember volt, mint gyakorló zsidó, azonban az utazás hatására a második került előtérbe. A Szentföldön tett látogatás után két ígéretet fogalmazott meg magára nézve. Az egyik az volt, hogy a jövőben többet foglalkozik az elesettekkel, szegényekkel, a másik pedig az, hogy hetente háromszor megy zsinagógába imádkozni. Mindkettőt betartotta.

1831-ben 24 hektáros birtokot vásárolt a Dél-Angliában található Ramsgate városában. A területen zsinagógát építtetett, valamint elkészíttette Ráchel ősanya sírjának másolatát. Eközben Angliában egyre nagyobb elismerésnek és tiszteletnek örvendett mind az angolok, mind a helyi zsidók körében.

Kapcsolata Izraellel

„Moses Montefiore imádta Jeruzsálemet, a városért élt, még családja mottójaként is e szavakat hagyta meg.

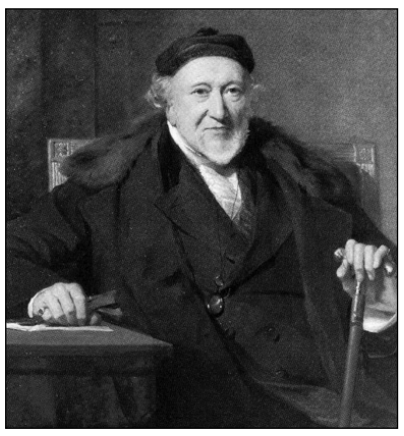

Sir Moses Montefiore

Egy igazi cionista volt akkor, amikor még ez a szó nem is létezett. Hitt abban, hogy a zsidók vallási kötelezettsége visszatérni és államot alapítani Izrael földjén” – nyilatkozta Simon Sebag Montefiore.

Sir Moses élete folyamán hétszer járt az akkori Palesztinában, utoljára 91 éves korában. Magas rangját és befolyását felhasználva sokat tett azért, hogy létrejöjjenek a majdani zsidó állam feltételei. 1839 és 1875 között öt alkalommal végzett felmérést a helyi zsidók körében, amivel rengeteg, ma is értékes információhoz és adathoz jutott.

Nagylelkűségével hozzájárult számos zsidó település megteremtéséhez a mai Izrael területén. 1855-ben gyümölcsöst vásárolt Jaffában azért, hogy mezőgazdasági képzést tartson zsidóknak. 1874-ben, kilencvenedik születésnapja alkalmából létrehozott egy alapot, amely a Hovevei Zion (szó szerint: akik szeretik Ciont, segélyszervezetek, mely a zsidók Szentföldre való kivándorlását, letelepedését segítették elő különböző módon) települések Palesztinában való kialakításában játszott szerepet. Ő finanszírozta az első zsidó lakótelep létrehozását Jeruzsálemben, Mishkenot Sha’ananim néven. Számos mezőgazdasági kolóniát, textilgyárat és nyomdát is támogatott anyagilag. Kétségtelen, hogy legismertebb projektje a Yemin Moshében épült Montefiore-szélmalom, amely olcsó lisztet biztosított a szegényeknek. Körülbelül tizenkilenc évig működött, és ma a turisták egyik kedvelt célállomása.

Büszke és vallásos zsidó

Montefiorét London seriffjének (magas presztízsű bírósági pozíció) is kinevezték; szerződését csak azzal a kikötéssel írta alá, hogy nem dolgozik sem szombaton, sem jom tovkor (ünnepnap). Utazásai folyamán mindig arra törekedett, hogy legalább kilenc zsidó férfi legyen vele, hogy saját minjennel rendelkezzen, valamint számos tóratekercse közül egyet mindig magával vitt. Saját sajhetje (rituális vágó; hentes) is volt. Amikor valamilyen közösségi rendezvényre ment, saját ételét ette, így biztosította, hogy kósert fogyasszon ekkor is. Az egyik ilyen vacsorán egy fontos ember mellé ültették, aki antiszemita volt, és azt mondta neki, hogy épp Japánból tért vissza, „nekik nincs sem disznójuk, sem zsidójuk”. Erre Montefiore a következőt válaszolta: „Ennek megfelelően önnek és nekem is oda kéne mennünk, hogy mindkettőből rendelkezzenek egy példánnyal.”

A zsidók védelmezője

Montefiore középkorú férfiúként elhatározta, arra teszi fel az életét, hogy az üldöztetésektől megmentse a zsidókat (és magát a judaizmust is), továbbá segítsen szegénysorban élő hittársain szerte a nagyvilágban.

A Montefiore-malom

Az egyénekkel és a tömegekkel egyaránt foglalkozott. 1840-ben meggyőzte a török szultánt, hogy engedjen el tíz szír zsidót, akiket hamis vérváddal börtönbe zártak Damaszkuszban. 1846-ban Oroszországba utazott, ahol sikerült rávennie a cárt, hogy vonja vissza a zsidóknak az orosz–lengyel határ menti területekről való kiutasításáról szóló rendeletét. 1858-ban Rómába látogatott, hogy megpróbálja felszabadítani a zsidó ifjút, Edgar Mortarát, akit egy katolikus nővér megkeresztelt, és egyházi szolgálók elraboltak.

Nem csak a zsidókért tett

Bár számára a zsidóság számított elsődlegesnek, nem ez volt az egyetlen terület, amelyért sokat tett életében. Felismerte, hogy a rabszolgatartás mennyire embertelen, és kampányba kezdett Angliában az intézmény eltörléséért. 1835-ben ő és a Rothschild család létrehozott egy kormányzati kölcsönt, amely lehetővé tette a rabszolgaság felszámolását a brit birodalomban.

Még néhány érdekesség

Montefiore több mint száz évig élt. Gyermeke nem született, szellemi öröksége azonban tovább él jó cselekedeteiben. Kiváló példája a büszke és kitartó zsidónak, Izrael védelmezőjének, aki pénzét és befolyását arra használja, hogy a zsidóság és az egész emberiség számára élhetőbb hellyé váljon a Föld.

A legenda szerint egyszer Viktória királynő megkérdezte Sir Mosest, hogy pontosan mennyi pénze van. Ő elment, és pár nap múlva visszatért. Mondott egy számot, mire a királynő így felelt: mindenki tudja, hogy ennél sokkal nagyobb vagyonnal rendelkezel. Montefiore csak annyit válaszolt: „Fenség, az egyetlen vagyonom az a pénz, amit már jótékonyságra adtam. Minden más, ami a tulajdonomban van, csak átmeneti, bármikor elveszhet vagy elvehetik tőlem.”

Ramsgate-ben ma felkereshetjük a híres Montefiore Múzeumot, valamint a kb. 200 éve épült zsinagógát is. Mellette található Ráchel ősanyánk sírjának pontos másolata, amely Moses Montefiore és felesége, Judith végső nyughelye. A közelben létrehozott jesiva halála után sem szűnt meg működni.

Sir Moses Montefiore élete mindannyiunk számára inspiráló és példaértékű lehet, kívánom, hogy emlékéből fakadjon áldás!

Felhasznált forrás:
https://www.aish.com/jw/s/Sir-Moses-Montefiore-A-Brief-History.html?s=mfeat

Miklós Dóri

APRÓ-HIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-PHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, névjegykészítés, diplomakötés, könyvnyomtatás a Mammut III. em. 312-es üzletben és a Balogvár u. 1. alatt. Messinger Miklós, +36-20-934-9523, rcontact@t-online.hu

Régiség, festmény, ékszer, hagyaték vétele a legmagasabb áron, azonnali készpénzfizetéssel. Kárai Galéria, 1077 Budapest, Wesselényi u. 9., a Dohány-zsinagóga mögött. 06-1-344-2728, 06-20-924-5370, karaigaleria@karaigaleria.hu, 25 éve a magyar műkereskedelemben.

Színházak részére régiségek, hagyatékok, gyűjtemények felvásárlása készpénzért. Dísztárgyak, bútorok, festmények, papírrégiségek, csillárok, szőnyegek, keleti tárgyak, kristályok. Kiszállás, szakbecslés díjtalan. 06-30-419-2713.

Külföldön élő nyugdíjas magyar hölgy keres szobát ellátással szeptember 1-től egy hónapra, liftes házban, Budapesten. 06-20-928-1658.

Idős néni segítségére lenne itthon vagy külföldön 64 éves nő, akár ottlakással is. +36-20-981-3449.

Gondozást vállalna szociális szférában dolgozó hölgy egyedülálló, gyermektelen személynél, ingatlanáért. Megegyezés kölcsönös bizalom alapján. Tel.: 06-20-326-9396.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay utca 45., www.jungoras.hu, 06-70-505-5620.

Kislányát egyedül nevelő, 39 éves, 164/51 nő keresi társát, akivel jövőt lehet tervezni. E-mail: murvatovis@gmail.com

Kijavított ima az áldozatokért

„Úgy hiszem, hogy mindenkire emlékezni kell” – mondja egy líbiai holokauszttúlélő unokája. Az ő kezdeményezésére iktatták be a változást és törölték a kizárólag Európára való hivatkozásokat.

A jeruzsálemi Jad Vasem holokausztmúzeum elfogadta egy izraeli gimnazista lány javaslatát, és módosította a holokauszt emléknapján szokásos ima szövegét. A módosítás már meg is jelent a központ honlapján.

Bergen-Belsen, líbiai zsidó túlélők *Fotó: Jad Vasem*

Az emléknapon elmondandó Jizkor (Emlékezz) eredetileg azokért az „európai diaszpórában élt” izraelita közösségekért (Bét Jiszráél) szólt, akik elpusztultak a holokauszt során. A szintén ezen az emléknapon felolvasandó Kél málé ráchámim (Kegyelmes Isten) eddigi változata is csak az európai zsidóságra vonatkozott. Ezekből most kihúzták az európai szót.

A változást *Jael Robinson* 12. osztályos tanuló kezdeményezte a Haifa közeli Zichron Yaakovból. Amikor a helyi közösség idén megtartotta a szokásos évi gyászszertartást, Robinson nagyapja, a líbiai Tripoliból származó holokauszttúlélő is jelen volt. Az idős férfi korábban fáklyát is gyújtott ezen az ünnepségen, és megosztotta történetét a fiatal generációkkal. Idén Robinson felfigyelt arra, hogy az imák valójában figyelmen kívül hagyták – az azóta elhunyt – nagyapja szenvedését a vészkorszak során.

Jael levélben fordult a szertartás szervezőihez, amelyben megírta, „furcsa számára” az, hogy a felolvasott imák csak az Európában meghalt zsidókat említik, és így teljesen kihagyják a holokauszt Észak-Afrikában meghurcolt zsidó áldozatait. Hozzátette, hogy ezzel semmiképpen nem kívánja relativizálni az európai zsidóság szenvedését, és tudatában van annak is, hogy nem lehet egyenlőségjelet tenni az európai és az észak-afrikai zsidóság pusztulása között.

A szervezők a lány levelét egy helyi szervezet közvetítésével továbbították a Jad Vasem emlékközponthoz, ahonnan a napokban érkezett meg a válasz és a javítás, miszerint mostantól nem tesznek különbséget a soá különböző eredetű áldozatai között.

„A megfogalmazásban bekövetkezett változás mindannyiunknak, személyesen nekem is, de különösen azoknak a családoknak fontos, akiknek szerettei a holokauszt áldozatai voltak, és eddig nem emlékeztek meg róluk az imákban” – nyilatkozta a Jad Vasem képviselője a Haaretznek. „Osztjuk Jael Robinson, egy középiskolás lány örömét abban, hogy egy, az egyes emberek és a társadalom számára is fontos érték megőrzése, valamint az azért való fellépés valódi változást eredményezhet.”

A Jad Vasem honlapja és kutatásai már évek óta foglalkoznak a holokauszt észak-afrikai történetének feldolgozásával. Tudjuk, hogy a marokkói zsidók ellen a francia protektorátus idején egy sor diszkriminatív rendelkezést vezettek be. Algériában is megfosztották a helyi zsidóságot jogaiktól, s megkülönböztető jelvény viselésére kötelezték őket. Líbiában több ezer zsidót küldtek koncentrációs táborokba, több százan haltak bele az éhezésbe és a betegségekbe. A náci SS-egységek Tunéziába is eljutottak, és több zsidóellenes akciót hajtottak végre.

Politzer Maymon Krisztina / Izraelinfo

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Aug. 2.	Szombat reggel Aug. 3.	Péntek este Aug. 9.	Szombat reggel Aug. 10.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Thököly út 83.	18.00	9.30	18.00	9.30
Hunyadi tér 3.	19.00	10.00	19.00	10.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.00	8.00	19.50	8.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.25	9.00	20.25	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Vörösmarty u. 8.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.00	8.00	19.00	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.50	8.00	19.40	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	18.30	8.30	18.30	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	
Siófok (Széchenyi út 4.)	19.00		19.00	

NAPTÁR

Augusztus 2. péntek	Év 1.	Gyertyagyújtás: 7.59 Újhold
Augusztus 3. szombat	Év 2.	Szombat kimenetele: 9.10
Augusztus 9. péntek	Év 8.	Gyertyagyújtás: 7.48
Augusztus 10. szombat	Év 9.	Szombat kimenetele: 8.57
Augusztus 11. vasárnap	Év 10.	Tisá böáv böjt

Elhunyt Artur Brauner

Százéves korában Berlinben elhunyt a legendás producer, Artur Brauner, aki sokat tett azért, hogy a német filmipar ismét talpra álljon a második világháború után, és számos holokausztta l foglalkozó alkotás fűződik a nevéhez – közölte az MTI.

1918-ban született a lengyel Lodzban, csaknem ötven hozzátartozója halt meg náci koncentrációs táborokban. Brauner pályafutása során számos film létrehozásában működött közre, amelyek a holokauszt áldozataival foglalkoztak. Ezek között volt az 1948-ban bemutatott The Saboteur: Code Name Morituri, az 1990-es Európa, Európa és a 2011-ben forgatott Csodagyerek.

Brauner berlini CCC produkciós stúdiójában több mint 700 játékfilm és tévéprodukció készült. Olyan sztárokkal dolgozott együtt, mint Romy Schneider, Maria Schell, Curd Jürgens, O. W. Fischer és Heinz Rühmann. Ő volt a producere a hatvanas években az Old Shatterhand, Az aztékok kincse, a Sean Connery és Brigitte Bardot főszereplésével forgatott Shalako és más western- és kalandfilmeknek, de a Svejk (1960), a Bengáli tigris (1959) és a Radványi Géza rendezte Nem kell mindig kaviár (1962) is a nevéhez fűződik.

A befolyásos producer és felesége, Maria évtizedeken keresztül rendszeres résztvevői voltak a berlini társadalmi eseményeknek. Lányuk, Alice Brauner szintén producerként lépett apja nyomába.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

Néhány sor a Herbert von Karajan-botrányról

30 éve, 1989. július 16-án halt meg Herbert von Karajan, a múlt század egyik legjelentősebb karmestere, a maestro assoluto, aki 35 évig állt a Berlini Filharmonikusok élén – emlékeztet az MTI. Híresen szuggesztív egyéniség volt, és ahogy magától, úgy zenészeitől is kemény munkát követelt. „Nem hagyom, hogy művészeti kérdésekben befolyásoljanak, én egymagam döntök. Nem azért születtem, hogy parancsoljanak nekem” – mondta.

Karajan, akit Mozart után Salzburg legnagyobb szülöttjének is neveznek, 1908. április 5-én született görög eredetű nemesi családban, innen ered nevében a von szócska. Négyéves korától zongorázott, ötévesen Mozart-darabbal lépett fel egy jótékonysági rendezvényen.

Zenei tanulmányait szülővárosában kezdte a Mozarteumban, és a bécsi Konzervatóriumban fejezte be, közben három évig a műszaki egyetemre is járt. Diplomás karmesterként 1929-ben Salzburgban állt először a pulpitusra, s hamarosan az ulmi színház szerződtette öt évre.

1933-ban lépett be a német nemzetiszocialista pártba, s két év múlva már a náci Harmadik Birodalom legfiatalabb főzeneigazgatója volt Aachenben. 1938-ban vezényelte először a Berlini Filharmonikusokat, és a Berlini Staatsoperben is debütált.

Wagner Trisztán és Izolda című operájával elért viharos sikere után a sajtóban „Karajan, a csoda”-ként emlegették, s Wilhelm Furtwängler legnagyobb vetélytársának kiáltották ki. A Göring kedvenc művészének tartott Karajant a Hitler ötvenedik születésnapja alkalmából tartott koncert után állami karmesterré nevezték ki.

A nácik kegyeit csak azután vesztette el, hogy 1942-ben egy, a faji törvények értelmében zsidónak számító iparmágnás lányát vette el. A háború után igazolták a kollaboráció vádja alól, de fellépései még évekkel később is tiltakozást váltottak ki több helyen.

Karajan a háború utáni első koncertjén, 1946-ban, a Bécsi Filharmonikusokat dirigálta, a zenekar hagyományos újévi ünnepi hangversenyein egyetlen alkalommal, 1987-ben vette kezébe a karmesteri pálcát.

Furtwängler utódaként 1955-től több mint három évtizeden át állt a Berlini Filharmonikusok élén, 1980-ban a zenekar örökös karmesterének nevezték ki. 1956-tól nyolc évig a Salzburgi Ünnepi Játékok művészeti vezetője, majd negyedszázadon át a fesztivál igazgatótanácsának tagja volt.

Forrás: operawire.com

Berlini és salzburgi működésével párhuzamosan a bécsi Staatsoper főzeneigazgatójaként is működött 1956 és 1964 között (ezért nevezték „Európa főzeneigazgatójának”); e munkásságát sokan bírálták, mert az operákat eredeti nyelven adatta elő.

1967-ben megalapította a Húsvéti Fesztivált, amelyen az opera-előadások karmestere, zenei vezetője, rendezője, sőt látványtervezője is ő volt. (A minden téren tökélyre törő Karajan televíziós felvételein beleszólt a világításba, a kameramozgásba és a vágásba is.)

1950-ben lépett fel először a bayreuthi fesztiválon, s ő volt az, aki (1985-ben) elsőként vezényelt misét a Vatikánban. A Salzburgi Ünnepi Játékoktól 1988 augusztusában Brahms Német rekviemjével búcsúzott.

Utolsó nyilvános fellépésén Bruckner VII. szimfóniáját dirigálta a Bécsi Filharmonikusokkal 1989 áprilisában. Ugyanekkor távozott a Berlini Filharmonikusok éléről, lemondásában nem kis szerepet játszott ellentmondást nem tűrő vezetői stílusa.

Karmesterként precizitásra törekedett, s kotta nélkül, sokszor behunyt szemmel vezényelt. Élete végén kínzó hátfájdalma miatt már csak segítséggel tudott a pulpitusra fellépni, s a védőkorlátnak dőlve dirigált.

Repertoárján több mint ötven opera szerepelt. Első, a Deutsche Grammophonnál megjelent lemezén Mozart A varázsfuvola című operájának nyitányát dirigálta (később, 1980-ban, első digitális felvételén a teljes operát vezényelte).

Mintegy 900 lemezfelvételt készített, ezek milliós példányszámban keltek el, egyes műveket, így Beethoven szimfóniáit és Mozart operáit több alkalommal is rögzítette. Karajan a muzsika mellett kiváló üzletember is volt, a kikapcsolódást a zene mellett a repülésben (még pilótajogosítványt is szerzett), a hegymászásban, a síelésben találta meg.

A múlt század egyik legismertebb karmestere 1989. július 16-án halt meg szívroham következtében. Verdi Álarcosbáljának tervezett előadását már nem vezényelhette el a Salzburgi Ünnepi Játékokon. A július 27-i megnyitón a pulpituson helyette Solti György állt.

Borbála a Heti TV-től

Cabello Colini Borbála – mutatkozik be, és én (nyilván nem elsőként) máris betűztetem. A Borbálát nem. Magyarázni kezdi: az első spanyol, a második olasz. Őseire utal. Kérdésemre, miszerint nincs-e problémája a hatóságoknál, szerveknél a nevével, de igennel válaszol. Ott is betűzni kell. Miért nem magyarosít? Mert tisztelem a szüleimet – válaszolja.

A Heti TV-ben szerkesztő és hírolvasó.

Zsidó-e vagy? – kérdezem pertu, mivel valahol kollégák vagyunk. Nem, sőt – és már sorolja is a családtagok, felmenői egyházi hovatartozását. Öt gyereke közül egyet viszont a zsidó vallás érdekli. (A mama szakmai ártalma?)

Színésznő is. Ha nem mondja, gyorsan kibarkochbáztam volna, mert mimikája, szemjátéka gyanússá teszi e tárgyban. Ez idő tájt a szinkron köti le „szabadidejét”.

A Heti TV-ben, a régió egyetlen zsidó televíziójában híreket olvas és műsort szerkeszt. Azt mondják, a napilapok egykori korrektorai, akik elvileg

hibátlanná tették a lapot, nem tudták, hogy a cikkek miről szólnak, a tartalom másodlagos volt. Ő viszont az adás előtt elolvassa az anyagot, utána már csak a bakik elkerülésére vigyáz.

Érzelmet nyilváníthat-e közben? – kérdezem, mivel az egyik kereskedelmi csatorna bemondónője a Hableány tragédiáját ugyanazzal a bájos félmosollyal mondta el, mint az egyik vidéki állatkertünk tigrisszaporulatát.

Nincs előírás, magam próbálom érzelmeimet/véleményemet egy adott hírről visszafojtani. Ez van, amikor sikerül, van, amikor nem – zárja önvallomását, hozzátéve: – A belpolitikai hírek jobban érdekelnek, mint a gazdaságiak.

Nézői visszajelzések? – Vannak, például dicsérik a frizurámat.

Amikor néztem őt egy híradóban, odaszóltam egyik családtagomnak: akinek ilyen bájos pofikája van, ilyen frizurát hord, annak biztos gyorsabban megbocsátják, ha bakizik, ha rossz híreket mond, mintha én tenném...

Feleségem ránézett Borbálára, utána rám, és azt mondta: igen!

kápé

Nem lehet bio és kóser is

A jövőben nem kaphatnak organikus besorolást a muszlim és a zsidó vallási előírások szerint, elkábítás nélkül levágott állatokból származó húsok, mondta ki az Európai Bíróság.

Az Európai Unióban általános szabály, hogy az állatot levágás előtt el kell kábítani, ez alól ugyanakkor lehet kivétel vallási okokból. A zsidó kóser és a muszlim halal vágás során az előírások szerint kábítás nélkül ölik le az étkezésre szánt állatokat, amelyeket hagyományosan kivéreztetnek a nyaki ér átvágásával.

Egy francia állatvédő szervezet 2012-ben kezdeményezte, hogy a halal húsok ne kaphassanak organikus besorolást, ezt a kérelmet azonban többszöri fellebbezés után is elutasították, végül az ügyben eljáró törvényszék az Európai Bírósághoz fordult. A luxembourgi bírói testület megállapította, hogy az európai organikus logóval ellátott élelmiszerek előállítása során a legmagasabb követelményeknek kell megfelelni, különösen az állatjólét terén.

Tudományos tanulmányok szerint a kábítás a legkíméletesebb módszer, a rituális vágás során nem lehetséges ugyanilyen mértékben minimalizálni az állatok fájdalmát és szenvedését – mutattak rá az ítéletet ismertető közleményben. Az uniós szabályok ezért nem engedélyezik az EU-s organikus besorolást a vallási előírások szerint, kábítás nélkül levágott állatokból származó termékek esetében – szögezte le az Európai Bíróság, ellentmondva a korábbi főtanácsnoki állásfoglalásnak.

Zsidó és muzulmán vallási szervezetek szerint a kóser és a halal vágás okozza a lehető legkevesebb szenvedést az állatnak. Úgy vélik, hogy a kábítás fájdalmasabb lehet, mint az, ha egy hozzáértő egyetlen mozdulattal egyszerre átvágja az állat nyaki ütőerét, nyelő- és légcsövét egy borotvaéles késsel.

A most is alkalmazott, úgynevezett előzetes döntéshozatali eljárás lehetővé teszi, hogy a tagországok bíróságai a közösségi jog értelmezésére vagy valamely uniós jogi aktus érvényességére vonatkozó kérdést terjesszenek az EU bírósága elé. A jogvitát azonban ennek ellenére a tagállamokban döntik el, a luxembourgi ítélet alapján. A határozat mindazonáltal a tartalmilag hasonló kérdésben eljáró más tagállami bíróságokat is köti.

MTI

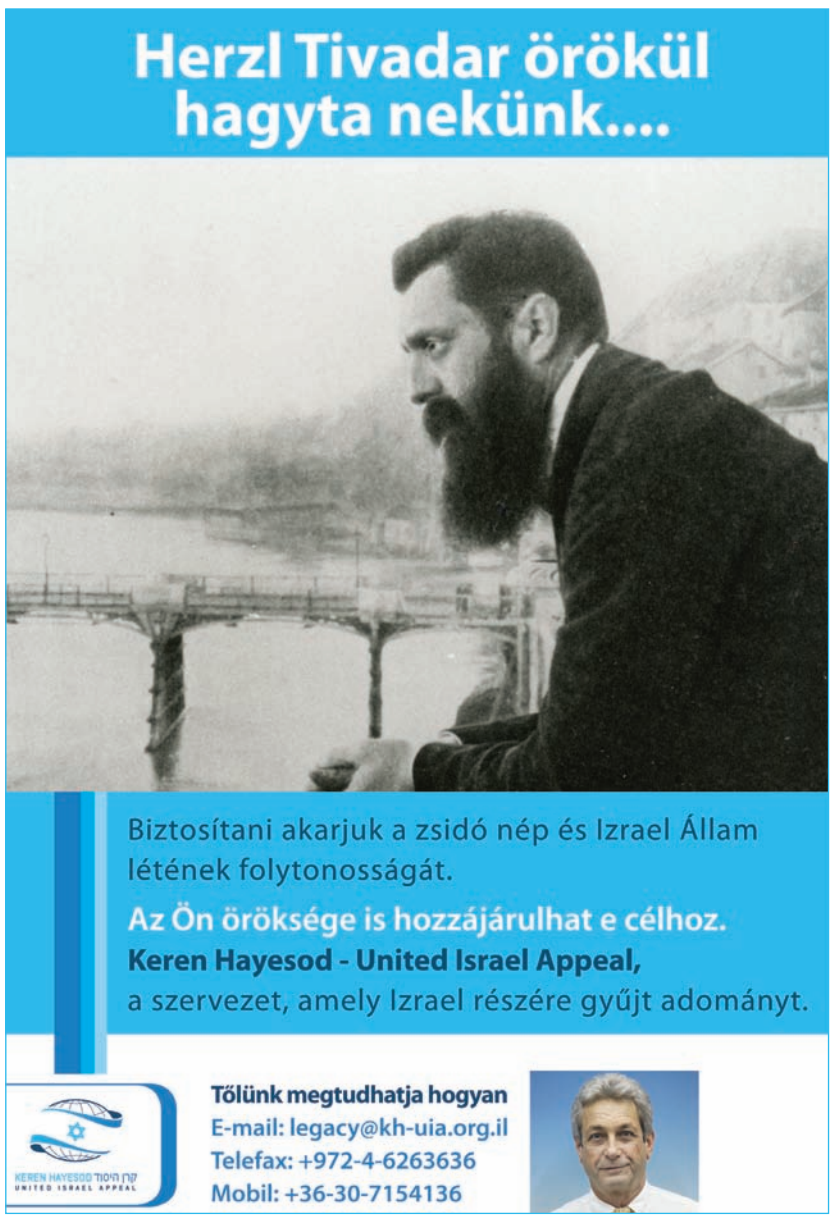

Hajrá!

Ősújországot kereső, szervező cionista eleink azt is vizionálták, javasolták, hogy milyen életformát kövessenek a zsidók.

A Max Nordau élete című kötetben (írta és kiadta Révész Béla) szinte minden tervről, tárgyalásról, akcióról olvashatunk.

Arról is, hogy bizonyos Josef Trumpeldor, egy oroszországi zsidó aktivista fiatalember a múlt század elején *„viszi a fáklyát, híveket toboroz, a szervezetben tornaegyesületet alakít, sportoltatja a társait, mert a mozgalomban Max Nordau a Musketjudentum* [úgy mondanám magyarul: az izmos zsidóság] *megteremtését kívánja.”*

A főnök kívánsága, felhívása pedig így szólt:

„A gettók keskeny uccáiban szegény tagjaink elfelejtették a vidám mozgást, szemeink a házak homályában valami félénk pislogáshoz szoktak, az állandó üldöztetéstől való félelemben hangunk ereje félénk suttogássá tompult. De megtörött ez az állapot, legalább testileg gondozhatjuk magunkat. Kapcsolódjunk régi hagyományainkhoz: legyünk megint újra tág mellű, izmos tagú, bátran tekintő férfiak... Egyetlen néptörzsnél sincs a tornának olyan fontos nevelő feladata, mint nálunk, zsidóknál. Az a hivatása, hogy testileg-lelkileg fölemeljen, öntudatot adjon nekünk. Teljességgel hiányzik belőlünk az erőnkben való nyugodt bizalom.”

A Budapesten zajló Maccabi Játékok versenyzői, nézői tudjanak erről a történetről. Talán nem tévedés arra gondolni, hogy így kezdődött valaha a zsidó sport.

Hajrá, maccabisok!

Politzer Tamás

Moziba vagy templomba?

ÖNINTERJÚ

– Mi ez, rabbi úr? Alternatívák ajánlása?

– Nem! Csak a gyerekkoromat idéztem, amikor soha nem állítottak ilyen választás elé ortodox szüleim.

– És most ez miért aktuális?

– Mert a sokszínűség fonákját látom!

– Éspedig?

– Tavaly szlichotkor a Kozmában rendezett gyászistentisztelet idejére futballtornát szerveztek, nem messze a temetőtől! Idén Judapest néven gasztromeg egyéb fesztivált tartanak a buli(zsidó)negyedben – ugyancsak a szlichoti megemlékezés idején.

– Na és? Ez a sokszínűségbe csak belefér!

– Abba igen, csak a címben említett választási lehetőség, pláne fiataloknak, igencsak kétségessé teszi az eredményt! Nem véletlen, mondottam, engem soha nem állítottak ilyen elé, nyilván tartottak attól, hogy a mozit választom! De mozi helyett mondhattam volna internetet, technikai csodák múzeumát, uszodát – hadd ne soroljam!

– Tavaly mintha írta volna rabbi úr, hogy ezt akkor szóvá tette egy illetékesnek, és ő valami olyasmit válaszolt, hogy akik a meccsen vannak, úgysem jönnének a Kozmába! Akkor most jó a sokszínűség vagy nem?

– Szerintem jó! Kérdés: miért kell ezeket az eseményeket ugyanakkorra szervezni? Ha nem egy időben vannak, akkor nem sokszínűség?

Kardos Péter

New Yorkban az ortodox negyedben élnek a legtovább az emberek

A New York-i önkormányzat egészségügyi hivatala által megosztott adatok szerint a városban a nagyrészt ortodox zsidók által lakott brooklyni Borough Parkban a legmagasabb, 84,6 év a várható élettartam – olvasható a zsido.com portálon.

A hárédi közösség körében szintén népszerű Williamsburg egy kicsit lemaradt, ott 82 év a várható élettartam, de ez még mindig magasabb, mint a 8,62 milliós népesség adatait összesítő New York-i átlag, ami 81,2 év. A leggyakoribb halálok a rák és a szívelégtelenség.

A Borough Park az otthona a legnagyobb Izraelen kívüli ortodox közösségnek, amely több mint 150.000 főt számlál. A zsidó lakosság a 20. század első éveiben kezdett a térségbe költözni. Sok magyarországi gyökerű közösség is ott telepedett le és alapított intézményeket. A hárédi közösség elsősorban chászidokból áll, népes vizsnici, bobovi, pápai, munkácsi, cánzi, szpinka, guri, sztolini, belzi és szatmári udvarok élnek ott. Kisebb számban litván és modern ortodox zsidók is a Borough Parkot tekintik otthonuknak. A nem ortodox zsidók aránya csupán 2%. Mindezek következtében a városnegyedben a jiddist beszélik a legtöbben, és a tanintézetek nagy részében is ez az oktatás nyelve.

A szigorúan vallásos családoknak köszönhetően egész New Yorkban ott a legnagyobb a gyermekvállalási kedv és a legalacsonyabb a csecsemőhalandóság. Az átlagos zsidó család 6,72 gyermeket vállal a kerületben. Még egy területen emelkedik ki a Borough Park a New York-i átlagból: ott a legmagasabb a szegény családok aránya. Míg a város össznépességének 20 százaléka, addig az ortodox negyedben élők 28 százaléka sorolható ebbe a kategóriába. Sok az egészségügyi biztosítás nélküli vagy az állami egészségügyi segélyalapot (Medicaid) igénybe vevő lakos. Az emberek egészségi állapota így is jobb, mint a városi átlag: kevesebb a túlsúlyos, a cukorbeteg és a magas vérnyomással küzdő ember, és kevesebben is dohányoznak.

A Borough Park a harmadik legbiztonságosabb kerület, a bűncselekmények száma jóval a New York-i átlag alatt marad. A rendfenntartásban a vallásos zsidók által működtetett Shomrim (Őrök) egyesület tagjai segítik a rendőrséget.

...és ideje van a nevetésnek

Jiddise máme sorozatunk

– Mi a különbség egy lottózó zsidó férfi és egy anyjával vitatkozó zsidó gyerek között?

–???

– A lottózó zsidó férfinak vannak nyerési esélyei.

* * *

Kohnné és Grünné beszélgetnek:

– Az én fiam orvos. A maga fia mit csinál?

– Hááát, amit mondok neki.

* * *

A legifjabb Kohn, az újdonsült férj a nászútról az alábbi táviratot küldi édesanyjának:

„Nagyon jól érezzük magunkat, Mama. A Záli egy tündér! Boldog vagyok!”

Az anya elolvassa a táviratot, majd vállat von, s megvetően kijelenti:

– Szép kis dolog! Máris megtanította a férjét hazudni.